

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ Μ' • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 218 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008 • ΧΕΣΒΑΝ - ΚΙΣΛΕΒ 5769

Οι μεταμορφώσεις του αντισημιτισμού

Του ETIEN ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ

ΚΑΙ ΤΑ ΜΙΣΗ έχουν τη δική τους ιστορία. Αναμφίβολα, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την πραγματικότητα αυτή, αντί να συνεχίζουμε να αντιμετωπίζουμε την ξενοφοβία, το ρατσισμό, τον αντισημιτισμό, ως ουσίες ταυτόσημες στο διηνεκές. Είναι σημαντικό να διακρίνουμε ανάμεσα σε αυτό που αποκαλούμε εν γένει ρατσισμό από τον αντισημιτισμό. Αν αυτός ο τελευταίος έταμε τη ρατσιστική ιδεολογία προσελκύθηκε στο παράδειγμα της «πάλης των φυλών» και των «φυλετικών ανισοτήτων», εμπεριέχει έναν μη αναγώγιμο σημασιοδοτικό πυρήνα, ακόμα και στις πλέον εγκόσμιες μορφές του.

ΩΣΤΟΣΟ, και το περιεχόμενο του αντισημιτισμού, μετασχηματίστηκε. Ο αντιουδαϊσμός ή η «ιουδαιοφοβία» δεν σχηματίζει πλέον, αν ποτέ σχημάτιζε, τη μοναδική του πραγμάτωση. Έγινε ο ένας από τους όρους ενός ζεύγους το οποίο ανασυγκροτεί σε άλλες βάσεις τον «σημιτικό» μύθο του 19ου αιώνα, και του οποίου η αραβοφοβία ή ισλαμοφοβία αποτελεί την άλλη συνιστώσα. Η βίαιη αντιπάθεια που τροφοδοτεί τη σύγκρουση της Μέσης Ανατολής και η οποία την τροφοδοτεί αναδραστικά, παράγοντας αποτελέσματα ταυτοτικής πόλωσης, προμηθεύει στους «τρίτους» νέα μέσα να νιώσουν σίγουροι για την ανωτερότητά τους και να δικαιολογήσουν την απέχθειά τους. Παρουσιάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τα πράγματα, προσπαθώ ταυτόχρονα να λάβω υπόψη μου φαινόμενα τα οποία οδήγησαν ορισμένους να μιλήσουν για «νέα ιουδαιοφοβία», και να διορθώσω ό,τι μονομερές, συγκαταβατικό, επομένως: μυστικοποιητικό υπάρχει σε μία τέτοια διατύπωση.

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ εκφράστηκε στον διαλογικό χώρο της «πάλης των φυλών» ανάμεσα στον 16ο και 20ό αιώνα. Είναι διαχωριστός από πραγματώσεις και σταθερά προβολικά αποτελέσματα της γενεαλογικής φαντασίωσης (φυλετοποίηση του εαυτού...). Ωστόσο, δύο πραγματικά γεγονότα, αναντίστρεπτα αν και όχι αναγκαία, προσέλαβαν μία θεμελιώδη σημασία

για τις μεταμορφώσεις του αντισημιτισμού στον 20ό αιώνα: η εξόντωση των Εβραίων της Ευρώπης από τους Ναζί και τους συνεργάτες τους, και η δημιουργία (την οποία θα μπορούσαμε να πούμε «συνεχιζόμενη», δηλαδή θεμελιακά ανολοκλήρωτη) του κράτους του Ισραήλ, το οποίο συνενώνει τα χιλιετή κλωνάρια του «λαού των επιζήσαντων» και τον αποσπείδιδεατά τουλάχιστον από τη συνθήκη του λαού χωρίς πατρίδα αλλά και τον διαιρεί βαθιά ανάμεσα σε Εβραίους «του εσωτερικού» και Εβραίους «του εξωτερικού». Είναι ουσιώδες για τις περί ρατσισμού αναπαραστάσεις μας ότι τα γεγονότα αυτά εκκρίνουν τα αποτελέσματά τους στο πλαίσιο μιας ανολοκλήρωτης με τη σειρά της ή εμποδιζόμενης με πολλαπλούς τρόπους αποαποικιοποίησης, η οποία καθιστά τόσο τις κοινωνίες του Βορρά όσο και αυτές του Νότου μεταποικιακές κοινωνίες. Προφανώς, εδώ, το αραβο-ισλαμικό σύνολο καταλαμβάνει μία σταυρική και υπερευαίσθητη θέση. Γίνεται με τη σειρά του ο στόχος, η πηγή των λόγων οι οποίοι έχουν ως διακύβευμα τη «σύγκρουση των ταυτοτήτων».

ΩΣΤΟΣΟ, το όποιο σχήμα παρουσιάζει το μειονέκτημα ότι αφήνει στη σκιά (αν δεν αποκλείει εξ αρχής) την εμμονή του ιουδαιοφοβικού αντισημιτισμού, ακόμα και την ανανέωσή του πάνω στη βάση της σύγκρουσης στη Μέση Ανατολή και της φαντασιωτικής παγκοσμιοποίησης που αυτή η σύγκρουση προάγει. Το ίδιο μειονέκτημα προσβάλλει σε μικρότερο βαθμό (γιατί αποφεύγει επιμελώς να αναστραφεί από ιουδαιοκεντρισμός σε αραβοκεντρισμός) και το μεταφορικό σχήμα που ο Εντουάρντ Σάϊντ περιγράφει στο τέλος του «Οριενταλισμού», ένα έργο το οποίο ανανέωσε εκβάθρων την πρόσληψή μας αναφορικά με κατηγοριοποιήσεις μέσω των οποίων η Δύση κατασκεύασε την αυτο-συνείδησή της προβάλλοντας τη φιγούρα του Άλλου. Με αποχρώσεις, ο Σάϊντ λέει ότι ο (ουσιαστικά αραβο-ισλαμικός) «Ανατολικός» έρχεται σήμερα προνομιακά να καταλάβει τη θέση της εσωτερικής

Συνέχεια στη σελ. 21

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Αδριανούπολη: Η μεγάλη εβραϊκή Συναγωγή στις αρχές του 20ού αιώνα. (Παλαιά καρτ - ποστάλ από το Αρχείο Μ. Κ. Κωνσταντίνη).

Κείμενα για την Ανεξιθρησκεία

Ταπεινότατη παραίνεση στους ιεροδικαστές της Ισπανίας και της Πορτογαλίας

Μια Εβραία δέκα οκτώ ετών, που την έκαψαν στην Λισσαβόνα στο τελευταίο ολοκαύτωμα (auto-da-fe), έδωσε την ευκαιρία να γραφή το μικρό τούτο έργο και πιστεύω ότι είναι το πιο μάταιο που γράφηκε ποτέ. Όταν πρόκειται ν' αποδειχθούν πράγματα τόσο φανερά, είναι βέβαιο ότι δεν θα πείσουν.

Ο συγγραφέας δηλώνει ότι, παρ' όλο που είναι Εβραίος, σέβεται τη χριστιανική θρησκεία και ότι την αγαπάει αρκετά για ν' αφαιρέση από τους ηγεμόνες που δεν θα ήσαν Χριστιανοί, ένα εύσχημο επιχείρημα για να την διώξουν.

Παραπονιόσαστε, λέει στους ιατροδικαστές, ότι ο αυτοκράτωρ της Ιαπωνίας βάζει να κάψουν σε σιγανή φωτιά όλους τους Χριστιανούς που βρίσκονται στην επικράτειά του· αλλά θα σας απαντήση: Σας μεταχειριζόμαστε, εσάς που δεν πιστεύετε σ' ό,τι πιστεύουμε εμείς, όπως μεταχειριζόσαστε εσείς αυτούς που δεν πιστεύουν σ' ό,τι πιστεύετε εσείς· δεν πρέπει να παραπονιόσαστε παρά για την αδυναμία σας που σας εμποδίζει να μας εξοντώσετε και που μας επιτρέπει να σας εξοντώσουμε.

Πρέπει, ωστόσο, να ομολογήσετε ότι είσαστε πολύ πιο σκληροί από αυτόν τον αυτοκράτορα. Μας θανατώνετε, εμάς που δεν πιστεύουμε σε ό,τι πιστεύετε, γιατί δεν πιστεύουμε σε όλα εκείνα που εσείς πιστεύετε. Πρεσβεύουμε μια θρησκεία που και σεις οι ίδιοι ξέρετε ότι ήταν άλλοτε αγαπητή στον Θεό: εμείς νομίζουμε ότι ο Θεός την αγαπάει ακόμη και σεις νομίζετε ότι δεν την αγαπάει πια· και επειδή κρίνετε έτσι τα πράγματα, περνάτε δια πυρός και σιδήρου όσους βρίσκονται σ' αυτή την τόσο συγχωρητέα πλάνη και πιστεύουν ότι ο Θεός αγαπάει ακόμη αυτούς που είχε αγαπήσει.

Αν είσαστε σκληροί απέναντί μας, είσαστε πολύ σκληρότεροι στα παιδιά μας· βάζετε να τα κάψουν επειδή ακολουθούν τις ιδέες που τους ενέπνευ-

σαν αυτοί που ο φυσικός νόμος και οι νόμοι όλων των λαών τους μαθαίνουν να σέβονται σαν θεούς.

Στερείτε τον εαυτό σας από την πλεονεκτική θέση που σας έδωσε έναντι των μωαμεθανών ο τρόπος με τον οποίο θεμελιώθηκε η θρησκεία τους. Όταν καυχώνται για τον αριθμό των πιστών τους, τους λέτε ότι τους κέρδισαν με τη βία και ότι διέδωσαν την θρησκεία τους με τη φωτιά: γιατί, λοιπόν, θέλετε να θεμελιώσετε τη δική σας με τη φωτιά;

Όταν θέλετε να μας κάνετε να έλθουμε κοντά σας, σας προβάλλουμε ως επιχείρημα μια πηγή από την οποία καμαρώνετε ότι καταγόσαστε. Μας απαντάτε ότι η θρησκεία σας είναι καινούργια μεν, αλλά ότι έχει θεϊκή προέλευση· και το αποδείχνετε επειδή αυξήθηκε με τους διωγμούς των ειδωλολατρών και με το αίμα των μαρτύρων σας· σήμερα, ωστόσο, έχετε αναλάβει ρόλο Διοκλητιανών και μας κάνετε να παίρνουμε το δικό σας ρόλο.

Σας εξορκίζουμε όχι στο όνομα του παντοδυνάμου Θεού που διακονούμε, εσείς και εμείς, αλλά του Χριστού που μας λέτε ότι έλαβε ανθρώπινη υποσταση για να σας δώση παραδείγματα προς μίμηση· σας εξορκίζουμε να συμπεριφερόσαστε απέναντί μας όπως θα συμπεριφερόταν και ο ίδιος αν βρισκόταν ακόμα στη γη. Θέλετε να είμαστε Χριστιανοί, ενώ εσείς δεν θέλετε να είσαστε Χριστιανοί.

Αν ωστόσο δεν θέλετε να είσαστε χριστιανοί, ας είσαστε τουλάχιστον άνθρωποι: ας μας μεταχειριζόσαστε όπως θα κάνατε αν, μη διαθέτοντας παρά αυτές τις αμυδρές αναλαμπές δικαιοσύνης που μας δίνει η φύση, δεν είχατε καμιά θρησκεία για να σας οδηγεί και μιαν αποκάλυψη για να σας φωτίζει.

Αν ο Θεός σας αγάπησε αρκετά για να σας βοηθήση να ιδήτε την αλήθεια, σας έκανε μεγάλη χάρη· ωστόσο, είναι άραγε φυσικό, τα παιδιά που δέχτηκαν την κληρονομιά από τον πατέρα τους, να μισούν εκείνους που δεν την δέχτηκαν;

Κι αν κατέχετε αυτή την αλήθεια, μη μας την κρύβετε με τον τρόπο που μας την προτείνετε. Το κύριο χαρακτηριστικό της αλήθειας είναι ο θρίαμβός της στις καρδιές και στα πνεύματα και όχι αυτή η αδυναμία που δείχνετε όταν θέλετε να την κά-νετε αποδεκτή με βασανιστήρια.

Πρέπει να σας προειδοποιήσουμε για κάτι: αν κάποιος από τις μέλλουσες γενεές τολμήση ποτέ να ειπή ότι στον αιώνα που ζούμε, οι λαοί της Ευρώπης είναι πολιτισμένοι, θα αναφέρουν εσάς για ν' αποδείξουν ότι ήσαν βάρβαροι· και η ιδέα που θα σχηματίσουν για σας θα είναι τέτοια που θ' αμαυρώση τον αιώνα σας και θα μεταφέρει το μίσος σε όλους τους συγ-χρόνους σας.

*Περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Μοντεσκιέ
«Το Πνεύμα των Νόμων», του 1748.*

Περί Πανανθρώπινης Ανεξιθρησκείας

Δεν χρειάζεται μεγάλη τέχνη κ' εξεζητημένη ευφράδεια, για ν' αποδείξη κανείς ότι οι Χριστιανοί πρέπει να ανέ-χονται οι μεν τους δε. Πηγαίνω ακόμα πιο μακριά: σας λέω ότι πρέπει να βλέπουμε όλους τους ανθρώπους σαν αδέλ-φια μας. Τι! αδελφός μου ο Τούρκος; αδελφός μου ο Κινέζος; ο Σιαμαίος; Μάλιστα· δεν είμαστε τάχα όλοι μας παιδιά από τον ίδιο πατέρα και πλάσματα του ίδιου Θεού;

Αλλά οι λαοί αυτοί μας περιφρονούν· μας χαρακτηρίζουν ειδωλολάτρες! Έστω! Θα τους ειπώ πως κάνουν μεγάλο λάθος. Νομίζω πως θα μπορούσα τουλάχιστον να καταπλήξω έναν ιμάμη ή έναν ταλαποΐνο (βουδδιστήν ιερέα) με αλαζονική ισχυ-ρογνωμοσύνη, αν τους μιλούσα απάνω-κάτω έτσι:

Αυτή η μικρή σφαίρα που δεν είναι παρά σαν μια τελεία, κυλάει μέσα στο διάστημα, όπως και τόσες άλλες σφαίρες· εί-μαστε χαμένοι μέσα σ' αυτή την απεραντοσύνη. Ο άνθρωπος, με ύψος πέντε περίπου πόδια, είναι ασφαλώς κάτι ασήμαντο στην πλάση. Ένα από αυτά τα μικροσκοπικά πλάσματα λέει σε κάποιον γείτονά του στην Αραβία ή στη χώρα των Κάφρων: «Ακούστε με, γιατί ο Θεός όλων αυτών των κόσμων με φώ-τισε· υπάρχουν ενιακόσια εκατομμύρια μικρά μυρμήγκια σαν κ' εμάς στη γη, αλλά μόνον η δική μου μυρμηγκοφωλιά είναι αγαπητή στον Θεό· όλες οι άλλες του είναι από πάντα μιση-τές· είναι η μόνη που θα ευτυχήση κι όλες οι άλλες θα είναι αι-ώνια δυστυχισμένες».

Θα με διέκοπταν τότε και θα με ρωτούσαν, ποιος τρελλός είπε αυτή την κουταμάρα. Θα ήμουν υποχρεωμένος να τους απαντήσω: Εσείς οι ίδιοι. Θα προσπαθούσα κατόπιν να τους καλοπιιάσω· αλλ' αυτό θα ήταν πολύ δύσκολο.

*Περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Βολταίρου
«Πραγματεία περί Ανεξιθρησκείας», του 1763.*

Ισραηλιτικές Κοινότητες στην Κρήτη

◆ Στοιχεία εβραϊκής παρουσίας στην Κρήτη

Στο βιβλίο «Ιστορικά και Πολιτι-στικά στοιχεία των χωριών Κάτω Πόρος, Αρτός και Νησί», του Ιω-άννη Αντ. Χαντουμάκη (Ρέθυμνο, 2008), αναφέρονται τα παρακάτω στη σελ. 53.

«Μεταξύ των παλαιών οικισμών και τοπωνυμίων Γουρνιά και Μουρί και συγκεκριμένα ανατολικά και στο μέσο αυτών στη θέση Πεζούλες υπήρ-χαν ομοίως ομαδικοί τάφοι που ονο-μάζονται Οβρέικοι. Υπάρχουν και σή-μερα ελάχιστα πέτρινα σύμβολά τους, αλλά τα περισσότερα έχουν αφαιρε-θεί. Άλλοι αρμοδιότεροι από εμένα πρέπει να ερευνήσουν, εάν πρόκειται για Εβραίους των Χανίων που βρέθη-καν στην περιοχή, για να αποφύγουν τις ομαδικές σφαγές των Τούρκων στα Χανιά και έπεσαν πολεμώντας με τους ντόπιους και τάφηκαν χωριστά σε ομαδικούς τάφους». (Σημειώνεται ότι το χωριό Κάτω Πόρος υπάγεται στο Νομό Ρεθύμνης και στο Δήμο Παπαίων).

Επίσης, ο κ. Αντ. Γ. Πλυμάκης μας πληροφορεί ότι σ' ένα γκρεμό 68 χιλ. νό-τια των Χανίων υπάρχει το μικρό **σπή-λαιο των Ιουδαίων**, χωρίς όμως να μπο-ρεί ο ίδιος να δώσει περισσότερα στοι-χεία για την προέλευση της ονομασίας.

◆ Τα βιβλία της Γ' Δημοτικού

(Από την εξόντωση των Εβραίων των Χανίων)

Του Βασίλη Γ. Χαρωνίτη

Ο φίλος μου, ο Μανώλης Κ., μου διηγήθηκε την παρακάτω βιοματική ιστορία, που σας τη μεταφέρω με πολύ μικρές αλλαγές:

Η μουν δεν ήμουν 8 χρονών όταν ο πατέρας μου μ' έστειλε σ' ένα γνωστό του κουρέα για να μου μάθει την τέχνη.

Ο κουρέας ήταν καλός άνθρωπος και μ' είχε σαν παιδί του. Η δουλειά μου ήταν να σκουπίζω, να πλύνω τα πινέλα, να κάνω κάποια μικροθελήματα και να ξεσκονίζω τους πελάτες. Μου έδιδαν τότε τότε φιλοδώρημα κι ένιωθα μεγάλη χαρά. Μου άρεσε στο μαγαζί. Παρατηρούσα τον κουρέα και μάθαινα.

Ευπνούσα πρωί - πρωί και σχεδόν τρέχοντας πήγαινα στο κουρείο, τις πιο πολλές φορές γρηγορότερα κι από το αφεντικό. Το κουρείο βρισκόταν στην άκρη της «Οβριακής», της γειτονιάς όπου έμεναν οι Εβραίοι των Χανίων. Ήταν τα χρόνια της γερμανικής κατοχής. Δύσκολοι καιροί, φτώχεια και δυστυχία παντού.

Ένα πρωί, μόλις είχαμε ανοίξει, το θυμούμαι σαν να 'ναι σήμερα, και η γειτονιά μας πλημμύρισε από πάνοπλους Γερμανούς στρατιώτες. Δεν είχε ξαναγίνει σε τέτοια έκταση και τρομάξαμε. Το αφεντικό έκλεισε την πόρτα του κουρείου και από τα τζάμια παρακολουθήσαμε τις κινήσεις τους.

Ο δρόμος είχε γεμίσει αυτοκίνητα. Τα πιο πολλά ήσαν φορτηγά, με πολυβόλα επάνω τους. Αυτά είχαν φέρει τους στρατιώτες. Υπήρχαν και μικρότερα αυτοκίνητα. Πολλά αυτοκίνητα.

Οι στρατιώτες έζωσαν αιφνιδιαστικά όλη την περιοχή όπου έμεναν οι Εβραίοι των Χανίων, μπήκαν στα σπίτια τους και με σπρωξίες, φωνές και χτυπήματα έβγαζαν τους τρομαγμένους συμπολίτες μας και τους φόρτωναν στ' αυτοκίνητα. Τα παιδιά, μα και οι μεγάλοι που δεν είχαν καλά καλά ξυπνήσει ακόμη σηκώνονταν άρον άρον από τα κρεβάτια τους κι έβγαιναν στον δρόμο.

Ηράκλειο, εβραϊκή ταφόπετρα.

Δεν ξεχνώ τις φωνές και τα κλάματα των παιδιών που οι κατακτητές χωρίς να δείχνουν τον παραμικρό οίκτο τα έσπρωχναν και τα έβαζαν στα φορτηγά. Δεν ξεχνώ ακόμη την εικόνα μιας γερόντισσας. Ήταν πάρα πολύ γριά, σίγουρα κατάκοιτη από αρρώστεια ή τα γεράματα. Είδα δυο στρατιώτες που τη σήκωναν, όπως ήταν ξαπλωμένη, μαζί με το κρεβάτι της και την έβαλαν στο φορτηγό. Δεν λυπήθηκαν ούτε την ανημπόρια ούτε και τα γεράματά της.

Νεκρική σιγή απλώθηκε σ' όλη τη γειτονιά μετά την αποχώρηση των Γερμανών. Δεν ξέρω τι μ' έπιασε και, αφού δεν είχαμε δουλειά, ζήτησα άδεια από το αφεντικό να βγω έξω. Δεν έφερε αντίρρηση και πετάχτηκα στον δρόμο. Τα σπίτια γύρω από το κουρείο μας ήταν κατάκλειστα. Φαίνεται ότι όλοι είχαν τρομοκρατηθεί και δεν τολμούσαν να βγουν από τα σπίτια τους.

Σε λίγο φάνηκαν δυο τρία παιδιά συνήλικά μου και σαν να ήμασταν συνεννοημένοι και έχοντες άγνοια του κινδύνου, σπρωγμένοι από μίαν ανεξήγητη περιέργεια, πήγαμε στα εβραϊκά σπίτια.

Τα βρήκαμε ολάνοιχτα. Οι κατακτητές δεν τους είχαν αφήσει ούτε την πόρτα των σπιτιών τους να κλείσουν.

Μπήκαμε σ' ένα απ' αυτά. Θυμούμαι την ακαταστασία που αντίκρυσα κι ένα ρίγος με διαπέρασε. Φαινόταν ότι απ' αυτό το σπίτι είχε περάσει ο πόλεμος.

Κοίταξα ζερβόδεξα, είδα σ' ένα τραπέζι ένα βάζο με γλυκό και όπως ήμουν πεινασμένος, πήρα ένα κουτάλι κι

έφαγα κάμποσο. Δεν μπορούσα, δεν άντεχα να μένω άλλο και γύρισα να φύγω. Καθώς έβγαινα είδα σε μια τσάντα μερικά βιβλία. Έσκυψα και τα πήρα στα χέρια μου. Ήσαν βιβλία της Γ' Δημοτικού, της τάξης που θα φοιτούσα. Αναγάλιασα. Εγώ δεν είχα βιβλία κι ούτε θα μου αγόραζαν οι δικοί μου, αφού ήμασταν φτωχοί.

Τα ξανακοίταξα προσεκτικότερα, τα έσφιξα στην αγκαλιά μου και βγήκα τρέχοντας από το ξένο σπίτι. Έφτασα λαχανιασμένος στο κουρείο, είπα στο αφεντικό τι είχα κάμει και περίμενα την απάντησή του. Αισθανόμουν ένοχος.

– Δεν πειράζει, μου είπε. Το κακόμοιρο το παιδί που τα είχε δεν τα χρειάζεται πια. Αφού τους πήραν όλους δεν θα τους αφήσουν να ξαναδούν τα σπίτια τους. Έσκυψα το κεφάλι αμίλητος.

Ύστερα από μερικές μέρες μαθεύτηκε ότι όλους τους Εβραίους συμπολίτες μας που πήραν εκείνο το πρωινό, τους έβαλαν σ' ένα πλοίο και τους έπνιξαν!

Εγώ κράτησα τα βιβλία. Τα διάβαζα ένα ολόκληρο χρόνο κι όλο σκεφτόμουν τον συμμαθητή μου που δεν τον άφησαν να τα χαρεί.

Εκείνο το φοβερό περιστατικό δεν έφυγε ποτέ από τη σκέψη μου. Δεν μπόρεσα να ξεχάσω τους ανθρώπους που τους έσπρωχναν αλύπητα. Τα παιδιά που έκλαιγαν απαρηγόρητα. Τη γερόντισσα που αφού δεν μπορούσε να σταθεί στα πόδια της τη σήκωσαν μαζί με το κρεβάτι και κατάκοιτη την έβαλαν στο φορτηγό. Τα βιβλία του άγνωστου συμμαθητή μου...

Αυτά είπε ο φίλος μου, ο Μανώλης Κ. και σταμάτησε. Ήθελα να του ζητήσω κάποιες διευκρινιστικές πληροφορίες, μα δεν το 'καμα. Ήμασταν και οι δυο αρκετά συγκινημένοι. Σηκώθηκα και προτού φύγω του είπα.

– Ο Θεός να μην αφήνει τους ανθρώπους να ζουν τέτοιες φριχτές εμπειρίες.

– Ο Θεός να μην αφήνει να γίνονται πόλεμοι, μου απάντησε...

[Από τα Χανιώτικα Νέα, 23.6.2008. - Άρθρα για την Ισραηλιτική Κοινότητα Κρήτης έχουν δημοσιευθεί στα παρακάτω τεύχη του περιοδικού μας: 39/αφιέρωμα, 59/σελ. 7, 63, 68/42, 75/5, 90/6, 101/αφιέρωμα, 102/23, 110/6, 117/αφιέρωμα, 121/15, 129/αφιέρωμα, 132/16, 148/11, 155/8, 162/11, 171/21 και 178/17].

◆ Τι μπορεί να 'ναι ένα παιδί

Διήγημα του Κώστα Ασημακόπουλου

Τον Χρήστο το Αμοργιανό τονε γνωρίζετε; Ο ξένος που 'χε έρθει στα Χανιά ρωτούσε στο λιμάνι ξημερώματα γι' αυτόν τον άγνωστό του. Ζύγωνε τα καϊκια μαγεμένος, με φόβο μήπως κι η ερώτησή του έφτανε και στ' αυτιά ενός Γερμανού, και του άρχιζε ιστορίες. Γιατί μπορούσε αυτός που αναζητούσε να ήταν κάποιος οργανωμένος στην αντίσταση, και το όνομά του να έδινε αφορμή για να 'χει περιπέτειες και τούτος. Όμως δεν άργησε πολύ για να τον βρει. Κάποιος σ' ένα καϊκι του τον έδειξε, καθώς την ώρα εκείνη έβγαινε στο λιμάνι ο Αμοργιανός από ένα στενωρύμι. Τον πρόσεξε ο ξένος. Αλλιώς τον φανταζόταν κι αλλιώς τώρα του πρόβαλε. Ένας άντρας πανέμορφος, πάνω στη μέστωσή του, που σε ξάφνιαζε, όπως τον πρωτοτύχαινες, με τη ζεστή ματιά του. Πήγε κοντά του ο ξένος και τον ρώτησε σιγά:

– Σε λένε Χρήστο Αμοργιανό.

Αυτός του απάντησε απρόθυμα με κίνηση του κεφαλιού. Έδειχνε λυπημένος δίχως διάθεση να συζητήσει κάτι.

– Γιατί; ρώτησε μόνο.

– Έχω για σένα μήνυμα. Σώθηκε το παιδί. Φάνηκε αμέσως ο άντρας να ταράζεται. Το πρόσωπό του έφεξε. Λαχτάρησε:

– Πού βρίσκεται;

– Στη Σαντορίνη, στα Φυρά. Σου το φυλάει κάποιος, να σ' το δώσει. Τον λένε Παναγή Μαθά. Γέροντας είναι, μυλωνάς.

– Και πώς το έχει το παιδί; Πώς του έφτασε εκεί πέρα;

– Θα σου τα πει ο ίδιος. Εμένα μόνο μου έδωσε το μήνυμα, για να τον βρεις, αν θέλεις. Τίποτ' άλλο. Ούτε και ξέρω τι είναι το παιδί. Και μη μου πεις, δεν θέλω. Είναι δικό σας ζήτημα.

Έδειχνε βιαστικός για να χαθεί σαν να 'χε κι αυτός ένα μυστικό και θα κινδύνευε αν προχωρούσε η μέρα και τον έβλεπαν κι άλλοι. Κι ακόμα ήταν νωρίς, πρωί, και στο λιμάνι ο κόσμος μετρημένος. Κοίταξε γύρω, έτοιμος να φύγει, και του ξανάπε χαμηλά:

– Στη Σαντορίνη, στα Φυρά. Θυμήσου τ' όνομα.
– Το κράτησα. Μαθάς.
– Έχει ένα μύλο. Ρώτα, θα σ' τον δείξουν. Τον κοίταζε ο Χρήστος απορώντας.

– Εσύ τι είσαι;
– Ξένος. Κι εκεί. Μην ψάχνεις. Ίσως μια μέρα πάλι να βρεθούμε, και τότε πια σου λέω.

Κάποιος από ένα μπάρκο φάνηκε να τους έρχεται. Τον είδε ο ξένος κι έκλεισε με βιάση το διάλογο.

– Σε αφήνω τώρα. Όλα σε καλό.

Του ευχήθηκε κι έφυγε. Μπήκε στο δρόμο πίσω, χάθηκε. Τόση ήταν μοναχά η παρουσία του. Όμως και τόση έφτασε για να βάλει στην έγνοια τον νέον άντρα. Γιατί και πριν να φύγει ακόμη αυτός ο άγνωστος, ο Χρήστος, καθώς άκουε το μήνυμα, έπαιρνε την απόφαση να πάει εκεί που του όριζε για ν' ανταμώσει το παιδί.

Είκοσι μέρες τώρα ζούσε μέσα στη λύπη γι' αυτό και για τη μάνα του. Τους είχε για νεκρούς μέσα στη θάλασσα. Κι έτσι που άκουγε αναπάντεχα πως αυτό το ταλαίπωρο διασώθηκε, άστραψε στην ψυχή του η λαχτάρα να το βρει, να το γλυτώσει πάλι, αν ακόμα έσκιαζε τη ζωούλα του ο κίνδυνος. Κι αν μαζί με αυ-

τό δε σώθηκε κι η μάνα του, αφού γι' αυτή δε μίλαγε το μήνυμα, στην έγνοια του παιδιού θα έβαζε κι όση αγάπη άξιζε εκείνη. Γιατί άξιζε αγάπη, τούτη η δύστυχη. Απ' όταν την εγνώρισε ο Χρήστος και σήκωσε την έγνοια να τους σώσει, και πιο πολύ απ' την ώρα που τους έχασε κι έβλεπε το καράβι της φυγής τους να φεύγει για το έλεος του Θεού - αν έλεος υπάρχει μέσ' στα εγκλήματα - πόσο γενναία τούτη πάλευε με τη μοίρα της. Κι όσο ο Χρήστος έφερνε στη σκέψη του τα κρυφά βάσανά της και το άσωστο κουράγιο της να ζει για το παιδί της, αυτό που της απόμεινε, όχι μόνο τη συμπονούσε και τη θαύμαζε, μα και την αγαπούσε. Έριχνε ό,τι τους χώριζε και μελετούσε πως μια μέρα, σαν θα τελείωνε ο πόλεμος ή πιο νωρίς, θα 'χε προετοιμάσει όλους τους γύρω του, δικούς και συντοπίτες, να την αποδεχτούν πια για γυναίκα του και να 'χουν το ορφανό της για παιδί του.

Τράβηξε σκεπτικός για το καΐκι του, απόφυγε τον άλλον που τον ζύγωνε. Δεν ήθελε την ώρα αυτή να βάλει τίποτ' άλλο στη σκέψη του. Μπήκε μέσα στο μπάρκο κι όπως βρέθηκε μόνος, έφτιαχνε το ταξίδι που αποφάσιζε. Πότε θα ξεκινούσε, με ποιον συμπαραστάτη αδελφικό, πώς θα έψαχνε γι' αυτόν που του

Χανιά. Αποψη της παλιάς εβραϊκής συνοικίας.

φυλούσε το παιδί. Τα έστρωσε όλα, βρήκε τον καρδιακό του σύντροφο, τα μίλησε μαζί του, τα συμφώνησαν και σε δύο μέρες έφυγαν πρωί, όπως σαλπάριζαν τον τελευταίο χρόνο κάθε μήνα με τενεκέδες λάδι που το πήγαιναν στην πεινασμένη Αθήνα. Την ίδια άδεια πήραν για ταξίδεμα, πάλι για εμπόριο λαδιού. Μόνο που είχαν σχέδιο να βγουν στη Σαντορίνη, τάχα πως τους ανάγκασε ο καιρός, να βρουν κρυφά εκεί το ορφανό και να το φέρουν. Ύστερα θα το φύλαγε σ' ένα χωριό, στα όρη, να μη το βλέπει μάτι Γερμανού, κι όσο θα το πετύχαινε, θα ένιωθε ικανοποίηση γιατί θα συλλογιόταν πως η ψυχή της Ρουθ θα ηρεμούσε.

Θυμόταν στο ταξίδι του όλη την ιστορία τους μ' εκείνη. Την πρωτοείδε στον Ασύρματο, ένα προσφυγικό συνοικισμό πίσω απ' το λόφο του Αστεροσκοπείου, όπου μαυραγορίτες πούλαγαν στον πεινασμένο κόσμο αλεύρι, λάδι, όσπρια ... Στάθηκε μπρος του αδύναμη, θλιμμένη και σκεπασμένη απ' τα μαλλιά μ' ένα τριμμένο σάλι, κρατώντας απ' το χέρι ένα παιδάκι, γύρω στα πέντε χρόνια του χλωμό κι αρρωστημένο από την πείνα. Τον κοίταζε που πούλαγε τα λάδια του, και σαν να παρακάλαγε του πρότεινε ένα μικρό μπουκάλι και συνάμα σήκωσε το ένα χέρι της, να βγάλει απ' τ' αυτιά της τα σκουλαρίκια της. «-Λεφτά δεν έχω» του είπε. «Πάρε ό,τι μου βρίσκεται». Αυτός αμέσως σάστισε. Την πρόσεξε πόσο θλιμμένη ήταν, σαν να έβγαζε στην όψη της τον πόνο για πολλά που θα τη χτυπούσαν. Την είδε μέσ' τη θλίψη της και όμορφη, καθώς μέσ' στα μεγάλα μάτια της κρατούσε ένα δάκρυ, κι έφευγαν απ' το σάλι της στο μέτωπο σγουρές δύο ξανθές μπουκλες. Ήταν κοπέλα ακόμη, κάπου στα είκοσι εφτά της. «-Τι σου είναι ο μικρός;» τη ρώτησε ήρεμα, σαν να μην ήταν ο ίδιος που πριν δύο λεπτά νωρίτερα φώναζε για τα λάδια του. Ένωθε ξαφνικά σαν όλα ν' αφανίστηκαν τριγύρω τους, οι έμποροι με τα τρόφιμα, οι αγοραστές, οι ζυγαριές, οι πάγκοι, ακόμα και να σβήστηκαν των δρόμων τα φτωχόσπιτα, και να έμειναν μονάχοι τους αυτός, αυτή και πλάι της σιωπηλό το αγοράκι της. Άκουσε τη φωνή της σε ησυχία: «-Παιδί μου...» του αποκρίθηκε. Κι ευθύς αυτός την πρόλαβε. «-Κράτα τα σκουλαρίκια σου...» της είπε μαζεμένα. «-Και πάρε αυτό...» Έβγαλε μέσ' από μια κασόνα και της έδωσε ένα μικρό τενεκέ λάδι, γύρω στις τρεις οκάδες. «-Σου το χα-

ρίζω...» πρόσθεσε μέσα στο ξάφνιασμά του. Αυτή απόρησε. Τον κοίταζε σαν να μην καταλάβαινε. «-Για την ψυχή της μάνας μου...» της δικαιολογήθηκε. Δεν ήθελε ν' ακούσει «ευχαριστώ», την έκοψε πριν βγει η φωνή απ' το στόμα της. «-Κι άκου. Την άλλη Τρίτη θα 'μαι πάλι εδώ. Πέρνα αν θέλεις...». Έδειχνε να της έδινε μια υπόσχεση. «-Θα 'ρθουμε» του αποκρίθηκε σιγά, σαν να ένιωθε κι αυτή να μαγνητίζεται από την καλοσύνη του.

Αντάμωσαν ξανά την Τρίτη που όρισαν. Αυτός της είχε έτοιμο σ' ένα σακκούλι λίγο τραχανά, ροβύθια και σταφίδες, κι έδειξε το ενδιαφέρον του πάλι με λίγα λόγια, μετρημένα. Έτσι άρχισε η σχέση τους. Κι όποτε αυτός ερχόταν απ' την Κρήτη, πήγαινε να τη βρει στο υπόγειο, όπου έμενε. Τη δεύτερη κιόλας φορά αυτή τον εμπιστεύτηκε. Του είπε την ιστορία της.

Ήταν Εβραία. Ως ένα χρόνο πριν είχε τον άντρα της και δύο παιδιά ακόμα, μεγαλύτερα. Ζούσανε μετρημένα μα καλά, ώσπου η Ελλάδα έχασε στον πόλεμο και ήρθαν οι Γερμανοί κατακτητές. Ο άντρας, ο Δανιήλ, έπαψε να γυρίζει μ' έναν πήχη και λίγα τόπια υφάσματα στον ώμο, για να πουλάει στις γειτονιές. Άρχισε ακρίβεια σε όλα, λιγότεψαν τα χρήματα. Έπεσε πείνα ξαφνικά. Άλλαξε αυτός επάγγελμα. Έφτιαξε ένα καρότσι, το έσπρωχνε για μεταφορές, μοχθούσε για να βγει το μεροκάματο. Μα το χειρότερο ήταν πως γινόταν για τους Εβραίους δύσκολη η κατάσταση. Οι Γερμανοί κατακτητές τους υποχρέωναν να παρουσιάζονται κάθε Σάββατο στις συναγωγές τους για να ελέγχονται. Πήγαιναν αναγκαστικά κι ο Δανιήλ κι η Ρουθ με τα τρία παιδιά τους, που είχαν το ένα από το άλλο μόλις δύο χρόνια διαφορά. Μα ένα Σάββατο δε μπόρεσαν να πάνε όλοι όπως έπρεπε, γιατί η Ρουθ και το τρίτο παιδάκι τους ήταν με γρίππη, άρρωστοι. Τραβούσε ο Δανιήλ με τ' άλλα δύο παιδιά τους και στο δρόμο σκεφτόταν πώς να έπειθε τους Γερμανούς πως οι άλλοι δύο δικοί του ήταν με πυρετό, κρεβατωμένοι. Φοβόταν ότι δεν θα τον πίστευαν. Όμως σαν μπήκε στο μικρό δρόμο της συναγωγής ξαφνιάστηκε γιατί είδε στριμωγμένους όσους Εβραίους έβλεπε κάθε Σάββατο να έρχονται. Και πριν να καταλάβει τι γινόταν, για να προλάβει να φύγει με τα παιδιά του τρέχοντας, είδε να ζώνουν τη συναγωγή αμέτρητα καμιόνια, που κατέβαζαν εκατοντάδες Γερμανούς με πολυβόλα. Έκλει-

ναν κάθε πέρασμα για να ξεφύγει κάποιος, κι άρχισαν να πυροβολούν για να τρομοκρατήσουν τους Εβραίους και να τους υποτάξουν να γονατίσουν όλοι. Άλλοι πιο πέρα, στους γύρω δρόμους, έσερναν όσους αργοπορούσαν κι ήταν ακόμη ανύποπτοι. Οι Εβραίοι τότε κατάλαβαν πως πιάστηκαν σαν ποντικοί στη φάκα, κι άρχισαν να παρακαλούν και να θρηνούν για να τους λυπηθούν, γιατί πρόβλεπαν κιάλας ποια θα ήταν τα επακόλουθα. Κι ήταν με τόση δύναμη κι απόγνωση ο θρήνος τους που η βοή του έφτανε ως πέρα σε γειτονιές το μήνυμα, κι έτρεχαν φοβισμένοι Χριστιανοί για να γλυτώσουν όσους Εβραίους ξέμειναν στα σπίτια τους. Μπήκε και μια γειτόνισσα της Ρουθ μέσα στο σπίτι της και τη φυγάδευσε κρυφά

μαζί με το άρρωστο παιδάκι της, από μια μάντρα, πίσω, κι άλλοι ύστερα τους πήραν κάπου σ' ένα προάστio και τους έδωσαν ένα δωμάτιο να ζουν, άγνωστοι σε άγνωστους, ως να περάσει η νύχτα της σκλαβιάς. Εκεί κάποιιοι, που είδαν τη φτώχεια της τής έδιναν απ' το υστέρημά τους πότε-πότε, κάτι για να περνούν την πείνα τους. Κι άλλοτε πήγαινε αυτή με το παιδάκι της σε μια πλαγιά και μάζευε άγρια χόρτα, που τα έβραζε και τα έτρωγαν χωρίς ψωμί και λάδι. Πόσο το λαχταρούσε κάποια βράδια να 'χε λίγο λαδάκι να σταλάξει. Έτσι ένα πρωί αποφάσισε να πάει στο συνοικισμό, όπου γινόταν μαύρη αγορά, μήπως και καταφέρει να γυρίσει με λάδι στο μπουκάλι της. Και το έφερε η ζωή της να βρεθεί μπροστά σε αυτόν που πουλάγε ανελέητα, και του έλαμψε η ωραιότητα της θλίψης. Είχε δυο λόγια μόνο, όσα έφταναν να δείξει την ευγένεια της φτώχειας της. Αυτός μόλις την είδε, θαμπώθηκε, ξαφνιάστηκε, γίνθηκε απότομα καλός. Της έδειξε συμπόνια, γνωρίστηκαν.

Από τη μέρα εκείνη όλα κύλησαν γρήγορα. Αγαπήθηκαν. Κάθε φορά που αυτός ταξίδευε απ' την Κρήτη στην Αθήνα, πήγαινε και την έβρισκε, ώσπου σε λίγους

Χανιά. Η οικογένεια Σολομώντα Κωνσταντίνη.

μήνες την ξεσήκωσε, την πήρε μαζί με το παιδί της στο καϊκι του, την έφερε στον τόπο του. Τους ζούσε τάχα από σπλαχνιά, σ' ένα σπιτάκι έξω από την πόλη. Μα η αλήθεια ήταν πως την αγαπούσε κι ένιωθε πως γινόταν μαζί της άλλος άνθρωπος. Έπαψε να μεταφέρει τακτικά λάδι να το πουλάει στην Αθήνα, σάμπως να μη γνοιάζόταν για το κέρδος του, γιατί έκρινε πως του έφταναν όσα είχε αποκτήσει. Τώρα είχε τάξει άλλο σκοπό, που δεν τον αποκάλυπτε ούτε σε φίλο αδελφικό, γιατί περίμενε να φύγει πρώτα η σκλαβιά, για να μπορεί να δείχνει φανερά αυτήν που αγάπησε και να την κάνει Χριστιανή, στεφανωμένη του.

Φαινόταν πως θα ζούσαν αυτό τ' όνειρο, γιατί όσο διάβαινε ο καιρός έπαιρνε καλή εξέλιξη ο πόλεμος, οι σύμμαχοι νικούσαν, και στο σκοτάδι της σκλαβιάς χάραζε φως ελπίδας. Αναθάρρευαν όλοι. Μα ένα πρωί αναπάντεχα γίνηκε το απίστευτο κακό. Οι Γερμανοί στρατιώτες ξεχύθηκαν και μάζεψαν όσους Εβραίους* απόμεναν από παλιά στην Κρήτη κι έλπιζαν πια πως γλύτωσαν από τους ανελέητους διωγμούς. Έπιασαν κι όσους ζούσαν στα Χανιά. Τους πήγαν και τους έκλεισαν όλους στις φυλακές του κάστρου, στο Ηράκλειο.

Ανάμεσά τους και τη Ρουθ με το παιδί της, που τώρα πια κοιμόντουσαν ήσυχα ότι ξέφυγαν τον κίνδυνο κι έκλαιγαν μοναχά για εκείνους που έχασαν.

Μόλις ο Χρήστος έμαθε τη σύλληψη ανταριάστηκε. Έτρεξε να τους προλάβει στα Χανιά, να ρίξει μια κραυγή στη Ρουθ, να της φωνάξει πόσο τους αγαπούσε, να τους δώσει απαντοχή κι ελπίδα πως θα ζήσουν. Της έκραζε σπαραχτικά σαν να μην ήταν άντρας, μα παιδί, πίσω απ' το καμιόνι που τους έπαιρνε, με τα όπλα των στρατιωτών στραμμένα επάνω του. «-Ρουθ!... Μη φοβάσαι, Ρουθ! Κρατήσου Ρουθ!..». Και μόλις έμαθε ότι τους φυλάκισαν όλους στο Ηράκλειο, βρέθηκε ξημερώματα λίγο πέρα απ' το φρούριο, σάμπως και να γινόταν πίσω από ένα φεγγίτη του με κάγκελα να τον θεωρήσει εκείνη. Άραγε αυτό να γίνηκε; Όμως και να μη γίνηκε κάποια άλλα μάτια είδαν... Τον είδαν κι όταν έτρεχε με απόγνωση πίσω από το κλεισμένο καμιόνι. Κι αυτά τα μάτια θα όριζαν ό,τι θα ερχόταν ύστερα...

Την τέταρτη ημέρα από τη σύλληψη γράφτηκε η αποτρόπαιη εξέλιξη. Όλοι οι Εβραίοι της Κρήτης στοιβάχτηκαν σ' ένα παλιό καράβι** χωρίς να μαθευτεί πού θα τους πήγαινε. Κι ύστερα από δύο νύχτες έφτασε το μαντάτο πως βουλιάχτηκε καταμεσίς στο πέλαγο, και πως χάθηκαν όλοι. Ακούστηκε ότι το βομβάρδισαν σύμμαχοι, χωρίς πληροφορία για τον κόσμο του, κι ακόμα ότι το ανατίναξαν οι ίδιοι οι Γερμανοί που το ταξίδευαν, αφού όλοι τους πρώτα απομακρύνθηκαν με βάρκες από τούτο και το είδαν να σκορπίζεται, να χάνεται. Μα όποια και να ήταν η αληθινή αιτία του κακού, σίγουρο ήταν πως απ' όλους τους Εβραίους, τους κατάδικους, δεν γλύτωσε κανένας, ψυχή να μαρτυρήσει την αλήθεια. Αυτό γίνηκε αποδεκτό σε όλη την Κρήτη. Και να που αναπάντεχα έφτασε αυτός ο ξένος στα Χανιά για να φέρει το μήνυμα πως το παιδί της Ρουθ είχε σωθεί και το φυλούσε κάποιος μυλωνάς κάπου στη Σαντορίνη.

Να 'ταν αλήθεια τούτο; Γινόταν τέτοιο απίστευτο; Κι αν όχι γιατί τούτος ο άγνωστος να έκανε τόσο κόπο για να φέρει ένα μήνυμα. Κι αν πάλι ήταν αλήθεια, πώς έδωσε ο Θεός και το άμοιρο εβραιόπουλο γλυτώθηκε; Τι ήταν αυτός ο κλήρος του; Γιατί;

Τούτα τα ερωτήματα γύριζαν μέσ' στη σκέψη του Χρήστου του Αμοργιανού καθώς με το καΐκι του ταξί-

δευε για το νησί που του όριζε το μήνυμα.

Έφτασε στη Σαντορίνη, πήγε στα Φυρά, βρήκε τον μυλωνά που γύρευε. Δεν κόπιασε, γιατί εύκολα σ' ένα τόπο μικρό όπου όλοι γνωρίζονται, βρίσκεις κάποιον που ψάχνεις. Ήταν καταμεσήμερο, στην άψα του καλοκαιριού σαν έφτασε στο μύλο, κι όπως δεν είχε ακόμα γίνει ο θερισμός, ο μυλωνάς του έβρισκε καιρό να φτιάχνει τα πεζούλια στον περίγυρο που βόλευαν τους χωριανούς με τα μουλάρια τους για τα φορτώματά τους. Δίπλα του ένα παιδί καθόταν ασάλευτο, σαν πέτρινο. Ο Αμοργιανός το είδε όπως ανηφόριζε, κι από μακριά κατάλαβε, χωρίς να ξεχωρίζει τη μορφή του μέσα στη λάμψη του ήλιου πως θα 'ταν το εβραιόπουλο περίλυπο, έτσι που έδειχνε ασάλευτο. Βιάστηκε να βρεθεί όσο γινόταν γρήγορα κοντά του, και τάχυνε το βήμα του, δρασκέλιζε. Έφτασε μπρος στο μύλο με λαχτάρα κι όρμησε και το αγκάλιασε, το έσφιξε σαν να το έχωσε μέσ' στο πουκάμισό του το ανοιγμένο, και σαν μεμιάς να το έκανε στο στήθος του ζωή του. Δενμίλαγε, δεν έβγαζε για κάμποση ώρα άχνα, μόνο άφηνε τα δάκρυα του να φεύγουν πάνω στο προσωπάκι του παιδιού, να γίνονται και τα δικά του δάκρυα από τα στερεμένα του ματάκια. Κι άμα ένιωσε ότι αυτό ούτε μιλούσε, ούτε έκλαιγε, τράβηξε το κεφάλι και το κοίταζε, του ψέλλιξε απαλά σαν να φοβόταν να μην τρομάξει πάλι το παιδί από το ξάφνιασμα.

– Εγώ είμαι Ιακώβ, που σε αγαπάω... Μίλα μου, μίλα αντράκι μου...

Το παιδί έμενε τρομαγμένο, λουφαγμένο, και σάμπως μόλις τώρα δα να έβγαине από το φόβο του, σάλεψε τα ματάκια του, βουρκώθηκε και πια βόγγηξε απελπισμένα στην αγκάλη του.

– Χρήστο!..

Σπάραξε πια από κλάμα. Κι αυτός, με ανακούφιση γιατί του αποκρίθηκε το χείδε, το φύλαγε...

– Έλα κουράγιο, αγόρι μου.

Ο μυλωνάς είχε έρθει και σταθεί πλάι τους και τους κοίταζε. Είχε κι αυτός βουρκώσει. Ο Αμοργιανός αισθάνθηκε τον ίσκιο του, ύψωσε τη ματιά του.

– Ευχαριστώ, του είπε, κλείνοντας σε μια λέξη μοναχά όσα πολλά νογούσε.

Ο μυλωνάς τον χτύπησε αδελφικά στον ώμο.

– Ας μπορούμε μέσα, απάντησε. Εδώ μας καίει ο ήλιος.

Πέρασαν μέσ' στο μύλο, κι έβαλε ο μυλωνάς νερό να πιούνε. Ο Αμοργιανός δεν άφηνε απ' το χέρι το παιδί, κι έδειχνε ανυπόμονος να μάθει.

- Πώς έγινε και σώθηκε; Τι ξέρεις;
- Τι γίνηκε να με ρωτάς.
- Ας είναι κι έτσι.
- Οι Γερμανοί που ήταν μέσ' στο καράβι, το παράτησαν πριν να τιναχτεί ετούτο και βουλιάξει. Μπήκαν μέσα σε βάρκες και ξεμάκρυναν.
- Ε, και; Για το παιδί με νοιάζει! - έδειξε ανυπόμονα ο Χρήστος.
- Ένας διάταξε και το πήραν μέσ' στη βάρκα του. Απέιλησε με τ' όπλο του για να του το γλυτώσουν.
- Γιατί;
- Δεν ξέρω. Αυτό εσύ βρες το. Αν μπορείς... Σάστισε ο Χρήστος.
- Ξέρεις τ' όνομά του;
- Μου το 'πε αυτός που έφερε το παιδί για να στο παραδώσω, αν το θέλεις. Ο αποσταλμένος του.
- Πες το! Βιάστηκε ο Χρήστος σαν και να τον πρόσταζε.
- Βάλτερ, τον λένε! Είναι λοχαγός. Ξαφνιάστηκε ο Χρήστος, έδειξε ταραχή, μα συγκρατήθηκε.
- Πού θα τον βρω; Γνωρίζεις;
- Όχι, τίποτα! Ο αποσταλμένος έφυγε βουβός, σαν να φοβόταν. Μονάχα άφησε το παιδί και τ' όνομα σου, που βρίσκεσαι για να σου στείλω μήνυμα. Κάποιος τους είπε, φαίνεται, πως αν εσύ δεν το ήθελες, θα το κρατούσα εγώ, γιατί δεν έχω.
- Όχι! Απάντησε αυθόρμητα ο Χρήστος σαν να 'ταν να του πάρουν το παιδί. Το θέλω. Θα 'ναι το παιδί μου.
- Χαίρομαι. Κι έτσι που είδα πόσο κι αυτό σε θέλει.

Κοίταξε το παιδί που μαζευόταν στα πόδια του προστάτη του, καθώς αυτός το κράταγε απ' το χέρι.

Είχανε κιόλας πει όσα χρειάζονταν. Και πια μέσ' στο μυαλό του Χρήστου είχε σφινωθεί τ' όνομα του Γερμανού, που πήρε απ' το καράβι το εβραιόπουλο, - κι ήθελε να συλλογιστεί, να φτάσει να φωτίσει ένα μυστήριο. Βρήκε λοιπόν δικαιολογία στο μυλωνά πως μέσα στο καϊκι τον περίμενε μονάχος του ο συνταξιδευτής του, και βιάστηκε να φύγουν.

- Θα ξανάρθω μια μέρα να σε δω, χαιρέτισε τον μυλωνά που τους ξεπροβοδούσε με συγκίνηση.

Κρατούσε το παιδί σφιχτά απ' το χέρι κι έπαιρνε τον κατήφορο μαζί του.

Σαν μπήκαν στο καϊκι και ξεκίνησαν, άφησε τον καρδιακό του σύντροφο να κουμαντάρει εκείνος το ταξίδι τους, μιας κι είχαν αίσιο άνεμο, κι αυτός αποτραβήχτηκε με το παιδί στην πρύμνη. Έγειραν πάνω στα σχοινιά σαν ν' απολάμβαναν την ομορφιά του δειλινού και κάνοντας το μπράτσο του προσκέφαλο στο ορφανό εβραιόπουλο, χωνόταν με τη σκέψη του σε μια άλλη ιστορία, ανομολόγητη, που του την είχε σύρει, μόλις το άκουσε τ' όνομα του σωτήρα του παιδιού. Εύκολα τη θυμόταν όπως την έζησε γιατί είχε μπει στη ζήση του παράφορη και δυνατή τον τελευταίο χρόνο.

Αρχίνησε μια νύχτα χειμωνιάτικη στην πόλη του. Ήταν προς τα μεσάνυχτα και μ' ερημιά στους δρόμους. Βάδιζε αυτός γυρίζοντας από ένα στέκι φίλων, όπου είχε πιει κι ήταν σα θολωμένος στο μυαλό. Περνούσε μπρος απ' το δημόσιο κήπο άμα θέλησε να κατουρήσει και μπήκε παρακεί μέσα στα δέντρα. Ξαλάφρωνε ευχάριστα όταν πρόσεξε ξάφνου πως κάποιος στεκόταν παρά κει μέσα στη σκοτεινιά και τον κοιτούσε. Φορούσε μια καπαρντίνα μακρυά, με ανασηκωμένο το γιακά, και ένα καπέλο με πλατύ, γερμένο γύρο, έτσι που μονάχα ξεχώριζε μισό απ' το πρόσωπό του. Τα μάτια του, ωστόσο, φαινότουσαν ακάλυπτα. Ήταν μάτια γαλάζια. Κι άπληστα. Τον κοίταζαν επίμονα και σαν να τον μετρούσαν στο σκοτάδι, να τον θαύμαζαν που έδειχνε σε όλα αντρίκιος, στιβαρός. Αυτός για μια στιγμή, μόλις τον αντιλήφθηκε, ταραχτήκε. Όμως μετά αφέθηκε να τον κοιτάζει ο άγνωστος, σάμπως να ευχαριστιόταν, να καμάρωνε. Του ερχόταν η σκέψη να προχωρήσει λίγο προς αυτόν, μα ξαφνικά ένας φόβος τον σταμάτησε γιατί μέσ' απ' τα σύννεφα και τα κλαριά των δέντρων πέρασε φεγγαρόφωτο που έπεσε στον άγνωστο, σάμπως να τον φανέρωνε, κι έριξε μια υποψία. Ήταν ξανθός, φαινόταν Γερμανός, κάπου τριάντα χρόνων. Ο Χρήστος μόλις που το συμπέρανε, μαζεύτηκε. Ανησύχησε. Σταμάτησε να δείχνεται στον άγνωστο, και γρήγορα βγήκε στο σκοτεινό, έρημο δρόμο. Τάχυνε το βήμα. Βιαζόταν ν' απομακρυνθεί και να χαθεί απ' τον άγνωστο. Ωσπου σε δύο λεπτά, άκουσε μέσ' στη νύχτα ένα μικρό αμάξι που ξεκίναγε κι ύστερα το είδε να περνά στην άσφαλτο κοντά του. Ήταν εκείνος μέσα,

το οδηγούσε. Για μια στιγμή οι ματιές τους αντικρίστηκαν κι ο Χρήστος βεβαιώθηκε πως ήταν ο ξένος ο άγνωστος, από τους Γερμανούς κατακτητές. Κι έταξε να ξεχάσει αυτή την αναπάντεχη συνάντηση.

Όμως ήρθε συνέχεια, ύστερα από δύο μήνες. Ήταν και πάλι νύχτα χειμωνιάτικη. Έβρεχε δυνατά, μαζί με αγέρα. Έρημοι οι δρόμοι, άδεια η προκυμαία. Μονάχα αριά και που έβγαине από την πόρτα μιας ταβέρνας κάποιος που έτρεχε για να φτάσει να χωθεί μέσα στο σπίτι του. Βγήκε κι ο Χρήστος έτσι, μισοσκέπαστος μ' ένα κομμάτι μουσαμά για να μη φτάσει μούσκεμα όπου ήθελε. Ήταν πιωμένος πάλι, άναβε το σώμα του για να βρεθεί σε στρώμα με γυναίκα. Δεν του έσβηνε την κάψα η βροχή που τον χτυπούσε. Και ξάφνου, καθώς έτρεχε, είδε πιο πέρα κάποιον κάτω από ένα υπόστεγο, να περιμένει. Ήταν εκείνος πάλι.

Όπως τότε, το ίδιο ντύσιμο. Μόνο που τώρα κράταγε μια ομπρέλα ανοιγμένη να μη βρέχεται, αλλά και για να κρύβεται από βλέμματα. Μόλις τον είδε ο Χρήστος κοντοστάθηκε. Τον κοίταξε για μια στιγμή επίμονα. Έκανε κάποια σκέψη. Κι αμέσως ξανακίνησε, αλλά όχι πάλι τρέχοντας. Βάδιζε μόνο λίγο βιαστικά. Ο άλλος τον ακολούθησε. Ο Χρήστος γύριζε και τον έβλεπε, ακόμα κι όταν μπήκε μέσα σ' ένα στενό στην παλιά πόλη, να δει αν εκείνος θα περάσει τη γωνία. Ο ξένος δεν τον άφησε και τότε, ερχόταν κατά πίσω του, είκοσι μέτρα πάρα κει, μέσ' στη βροχή, που τον χτυπούσε άγρια. Τα μάτια του και στο σκοτάδι μίλαγαν. Κι ο Χρήστος, όταν έστρεφε, με την πυρή ματιά του αποκρινόταν. Ώσπου έφτασε μπρος σ' ένα ρημαγμένο, παλιό σπίτι, που έδειχνε ακατοίκητο, αποθήκη, ξεκλείδωσε και πέρασε την πόρτα του. Την άφησε λίγο ανοιχτή και στάθηκε από πίσω και περίμενε. Όχι πολύ, όσες στιγμές χρειάζονται για να διαβεί ένας βιαστικός είκοσι μέτρα, ακόμη κι αν σταθεί για να προσέξει γύρω φοβισμένα αν μήπως άλλα μάτια τον εκοίταζαν. Γίνθηκε αυτό που πρόσμενε. Σπρώχτηκε η πόρτα μαλακά κι ο ξένος μουσκεμένος, με την ομπρέλα του κλειστή πέρασε μέσα. Κλείστηκε η πόρτα πίσω του.

Από τη νύχτα εκείνη η πόρτα αυτή άνοιξε κι άλ-

λες νύχτες μυστικά κι οι δύο άντρες τη διάβηκαν ίδια πάλι, με φόβο και προφύλαξη, σαν ίσκιои ερημικοί της σκοτεινιάς. Κι έκλεινε πάλι πίσω τους αθόρυβα, και βιαστικά γιατί δεν έχει υπομονή η περιπάθεια.

Τούτες τις νύχτες που έδεσαν αγαπημένους δύο εχθρούς έφερνε τώρα στη θύμησή του ο Χρήστος καθώς συλλογιζότανε γερτός, με το εβραϊόπουλο να 'χει αποκοιμηθεί πάνω στο μπράτσο του, στου καϊκιού του πρύμνη. Το έβλεπε να ησυχάζει, σαν ν' αρχινούσε να ηρεμεί με αυτό τον ύπνο και να εμπιστεύεται πως άλλη δυστυχία στις δυστυχίες του δεν θα του ερχόταν πια. Πρώτη φορά το πρόσεχε πως ήταν τόσ' ωραίο με τα ματάκια του κλειστά και την αναπνοούλα που μίλαγε βαθιά και αγιασμένα. Έστρεψε το κεφάλι και το φίλησε προσεχτικά και ευλαβικά, να μην ταράξει αυτό τον άγιο ύπνο του. Και πήρε να στοχάζεται πόσα πολλά γινόταν πια αυτό παιδί, που απόμενε στα χέρια του, δικό του. Κι ανάμεσα σε αυτά που θα ζωντάνευε, όσο θα ζούσε δίπλα του, τα τραγικά της μοίρας του, θα 'ταν κι η ομορφιά που θα έριχνε και σε ό,τι αμαρτωλό κι αδίστακτο πέρασε μέσ' στη ζήση του αυτός.

Παραπομπές:

* Στις 4 Ιουνίου 1944. Συνολικά 340 Εβραίους.

** Το καράβι αυτό νηολογήθηκε στην Αγγλία στα 1907 με το όνομα «Hollywood». Μετονομάστηκε σε «Tanais», όταν στα 1935 αγοράστηκε από Έλληνες. Μαζί με τους 340 Εβραίους οι Γερμανοί κατακτητές έβαλαν σε αυτό και 112 Ιταλούς στρατιώτες που είχαν αιχμαλωτίσει στην Κρήτη μετά τη ρήξη της συμμαχίας Ιταλίας - Γερμανίας καθώς και 48 Έλληνες αντάρτες. Διαδόθηκε ότι προς τ' ανοιχτά της Σαντορίνης στις 7 Ιουνίου, οι Γερμανοί το εγκατέλειψαν και το ανατίναξαν με όσους μετέφερε. Κατά μια φήμη σώθηκαν μόνο δυο. Άλλη πληροφορία αναφέρει ότι το βομβάρδισαν βρετανικά αεροπλάνα για να το στερήσουν από τις δυνάμεις κατοχής, αγνοώντας τον συγκεκριμένο κόσμο των επιβατών του σε αυτό το ταξίδι του.

[Ο κ. Κ. Ασημακόπουλος είναι συγγραφέας, θεατρικός συγγραφέας και σκηνοθέτης. Έχει τιμηθεί από την Ακαδημία Αθηνών, έχει λάβει τρεις φορές το α' κρατικό βραβείο θεάτρου, βραβείο της Γαλλικής Ακαδημίας Τεχνών, Επισημών και Γραμμάτων, καθώς και το βραβείο Πιραντέλλο. Βιβλία του έχουν εκδοθεί σε 26 γλώσσες. Το παραπάνω διήγημα είναι από τη συλλογή του «Τα παιδιά»].

Οι Εβραίοι της Αδριανούπολης

Στο τεύχος 91 (Νοεμβρίου 1986) του περιοδικού μας είχε δημοσιευθεί πολυσέλιδο άρθρο του Α.Α. Σταμούλη, με τίτλο «Οι Εβραίοι της Αδριανουπόλεως».

Στο περιοδικό **Αερόπος** (Νο 63 - Οκτώβριος 2005) δημοσιεύτηκε άρθρο του κ. Σταμάτη Γεωργούλη, με τίτλο «Αδριανούπολη - Παλαιά Ορεστιάδα ή Καραγάτς: δύο αξέχαστες μητροπόλεις του Ελληνισμού». Στο άρθρο αυτό περιέχονται, μεταξύ άλλων, στοιχεία που αφορούν τον εβραϊκό πληθυσμό της Αδριανούπολης. Συγκεκριμένα αναφέρονται τα παρακάτω:

Αναφορικά με την πληθυσμιακή κατάσταση της πόλης το 1918 στο Καζά Αδριανούπολης διέμεναν 41.285 Έλληνες, 44.953 Μουσουλμάνοι, 7.000 Βούλγαροι, 3.500 Αρμένιοι, 9.500 Εβραίοι και 300 άλλα άτομα από άλλες εθνότητες σε ένα σύνολο πληθυσμού 106.538 ατόμων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει σε πίνακά του με αριθμό 3Πε ο Νίκος Νικολαΐδης στο βιβλίο του «**Η Αδριανού μας**», (τεύχος II Λεύκωμα, Αθήνα 1993).

Στο σύνολο του Βιλαετίου της Αδριανούπολης, των Σαράντα Εκκλησιών, της Κομοτηνής (Γκιουμουλτζίνας), της Αλεξανδρούπολης (Δεδέ - Αγάτς), της Καλλιπόλης, Ραιδεστού, καθώς και το ανεξάρτητο Σαντζάκι της Τσατάλτζας και του Θρακικού Ευρωπαϊκού τμήματος της Κωνσταντινούπολης, με συνολικό πληθυσμό, το 1878, 2.032.040 κα-

τοίκων κατοικούσαν 776.500 Έλληνες, 113.500 Βούλγαροι, 966.000 Μουσουλμάνοι, 95.350 Αρμένιοι, 80.450 Εβραίοι και 240 Αθίγγανοι.

Από το πλούσιο και ανεπανάληπτο πολυεθνικό ιστορικό παρελθόν της ονομαστής Αδριανούπολης, όπου έσμιγαν πολυάριθμα έθνη και πολιτισμοί, δεν πρέπει να λησμονήσει κανείς να αναφέρει: Τις 27 ελληνικές εκκλησίες, τις 2 βουλγαρικές, τις αρμενικές, τις 4 καθολικές και τις 13 εβραϊκές συναγωγές που -μαζί με τα 21 μουσουλμανικά τεμένη, τους 5 τεκέδες και τους 6 τουρμπέδες-, συνέθεταν ένα από τα μεγαλύτερα και πληθύτερα πολυεθνικά θρησκευτικά μωσαϊκά σε ολόκληρη σχεδόν την αυτοκρατορία μέχρι και το έτος 1922. Σήμερα όλα αυτά ή σχεδόν όλα τα κτίσματα, μη μουσουλμανικού χαρακτήρα έχουν περιέλθει σε παρακμή ή έχουν καταστραφεί. Τίποτε πια δεν θυμίζει το ένδοξο παρελθόν.

Το 1920, όταν με τη Συνθήκη των Σεβρών η όλη Θράκη ενσωματώθηκε στην ελληνική κυριαρχία, στις εκλογές που έγιναν το Νοέμβριο του 1920 εκλέκθηκαν συνολικά 52 βουλευτές, εκ των οποίων 30 Έλληνες, 20 Μουσουλμάνοι, 1 Αρμένιος και 1 Εβραίος, γεγονός που καταμαρ-

τυρεί τη συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού, καθώς και την εβραϊκή παρουσία.

Το Δημαρχείο της Αδριανούπολης.

[ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ]

Ιουδαϊσμός - Ισλαμισμός

Στο φύλλο 213 (Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2008) του περιοδικού μας δημοσιεύσαμε μελέτημα του Καθηγητή κ. **Ανδρ. Πανταζόπουλου**, με τίτλο «Ο μύθος της εβραϊκής συνωμοσίας». Στο μελέτημα παρουσιάζεται το βιβλίο του Pierre - André Taguieff «Ο μύθος των Σοφών της Σιών», στο οποίο αποδομείται ένας από τους πιο διαδεδομένους συκοφαντικούς μύθους, εκείνος της «παγκόσμιας εβραϊκής συνωμοσίας».

Η «Βιβλιοθήκη» της «Ελευθεροτυπίας», στο τεύχος της 5ης Σεπτεμβρίου 2008, παρουσίασε αφιέρωμα για τον Taguieff που συνέθεσε επίσης ο κ. Ανδρ. Πανταζόπουλος.

Σε συνέντευξη του Taguieff, που καταχωρείται στο αφιέρωμά του, ετέθη, μεταξύ άλλων, το ερώτημα: «Γιατί αρνούμαστε να εξετάζουμε την ισλαμοφοβία ως το συμμετρικό ισοδύναμο της εβραιοφοβίας, όπως το κάνατε

στις προγενέστερες εργασίες σας με τον ρατσισμό και τον αντιρατσισμό, που τους αναλύατε μέσα σε μια κατοπτρική κατασκευή;»

Ο Taguieff έκανε την παρακάτω σαφή τοποθέτηση:

«Μια κατοπτρική κατασκευή δεν είναι εδώ εφικτή. Ο εβραϊσμός, ακόμα και ο φονταμενταλιστικός, δεν απειλεί σε καμία περίπτωση τον κόσμο. Το Ισλάμ, στις ρίζοσπαστικές και πολιτικοποιημένες του μορφές, τον απειλεί. Δεν υπάρχει συμμετρία. Αντίθετα απ' ό,τι θα μπορούσαν να φαντάζονται οι κλασικοί αντισημίτες, δεν υπήρξε ποτέ παγκόσμια εβραϊκή συνωμοσία, ενώ υπάρχει ένα ισλαμιστικό σχέδιο κυριαρχίας του κόσμου, το οποίο παρουσιάζει καθαρές συνωμοτικές όψεις, θεωρητικοποιημένες από τους τζιχαντιστές ιδεολόγους».

Μαυρίκιος - Μωσέ Κοφίνας

(1871-1924)

Του ΡΑΦΑΗΛ ΦΡΕΖΗ

Από το 1907 έως το 1914 ο Μ. Κοφίνας εκλέχτηκε δημοτικός σύμβουλος, πρόεδρος Δημοarchικών Επιτροπών και για ένα διάστημα πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου Βόλου. Μετείχε σε κοινωνικά, πολιτιστικά και πνευματικά σωματεία και ιδρύματα.

Υπήρξε από τους συνιδρυτές, με τον Αλεξ. Αθανασάκη, του «Αθανασάκειου Μουσείου Βόλου» (1909), στη διοίκηση του οποίου μετείχε. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Σιωνιστικού Συλλόγου Βόλου «Ποαλέ Σιών» (1910). Συνέβαλε επίσης στη δημιουργία του Μαιευτηρίου-Βρεφοκομείου και του Σταθμού Α΄ Βοηθειών στο Βόλο.

Το 1913 εξέδωσε στη Λειψία ένα μικρό βιβλίο, 42 σελίδων, στην ελληνική γλώσσα με τίτλο «Τα Ιουδαϊκά». Σε αυτό περιλαμβάνονταν στατιστικά και άλλα στοιχεία των ανά την υφήλιο Ισραηλιτών. Δημοσίευσε πολλά άρθρα και σημαντικές μελέτες σε εφημερίδες, σε επιστημονικά κ.ά. περιοδικά πάνω σε θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, όπως «για την αποξήρανση των ελών», την «αποκατάσταση προσφύγων» κ.λπ.

Ο Μαυρίκιος - Μωσέ Κοφίνας γεννήθηκε στα Γιάννενα, το 1871, από γονείς ευγενούς καταγωγής που θεωρούνταν προύχοντες της πόλης και παράγοντες της εκεί εβραϊκής Κοινότητας. Ήταν ο πρωτότοκος γιός πολυμελούς οικογένειας.

Αφού αποφοίτησε από το Γυμνάσιο της ιστορικής Ζωσιμαίας Σχολής και της γαλλικής Alliance Israelite Universelle, σπούδασε ιατρική στο πανεπιστήμιο των Παρισίων.

Το 1901 παντρεύτηκε τη Ρόζα, το γένος Ηλία Μεήρ από τα Τρίκαλα, και εγκαταστάθηκε στο Βόλο, όπου άρχισε να ασκεί το ιατρικό του επάγγελμα.

Η δράση υπέρ του Σιωνισμού

Μεγάλη υπήρξε η δραστηριότητά του για τον Σιωνισμό. Η εφημερίδα «Ισραηλιτική Επιθεώρησης», σε αναδημοσίευσή της από την εφημερίδα «Κήρυξ του Βόλου» (1913), έγραφε ότι «Ο ενθουσιώδης Σιωνιστής Μ. Κοφίνας, επανελθών εκ της ανά την Εσπερίαν περιουδεία του, κατά την διάρκεια της οποίας, μετείχε μετά της κυρίας του, εις το εν Βιέννη 11ο Σιωνιστικόν Συνέδριον, ως αντιπρόσωπος των Ελλήνων Σιωνιστών, έφερε εκ Λονδίνου 100 μετοχάς της μιας

λίρας εκδόσεως της «Palestine/Land/Development Co LTD» εκ των οποίων διετεθήσαν ήδη αι πλείσται. Δια τας απομείνας εισέτι, ας σπεύσουν οι θέλοντες να αποστείλουν μίαν λίραν δι' εκάστην μετοχήν εις τον ιατρόν Μ. Κοφίναν».

Στις βουλευτικές εκλογές της 31.5.1915 ήταν υποψήφιος βουλευτής με το Κόμμα της «Ηνωμένης Αντιπολίτευσης» και με τον συνυποψήφιό του Χαϊμάκη Κοέν εξέδιδαν «προπαγανδιστικό» - στην ισπανοεβραϊκή γλώσσα έντυπο με τίτλο «La μπόντελ Πουέμπλο» (Η φωνή του λαού). Το εβδομαδιαίο αυτό έντυπο κυκλοφορούσε δωρεάν σε χιλιάδες αντίτυπα.

Κατά τις εκλογές αυτές έλαβε 39.496 ψήφους και εκλέχτηκε βουλευτής Θεσσαλονίκης. Στις επαναληπτικές εκλογές της 6.12.1915 συμμετείχε στο ψηφοδέλτιο του «Κυβερνητικού Συνασπισμού» και επανεκλέχτηκε βουλευτής με 19.766 ψήφους.

Ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την κατάσταση του Ελληνικού Εβραϊσμού. Είναι χαρακτηριστική η επιστολή του, της 30.6.1915, την οποία απέστειλε στους προέδρους των ελληνικών εβραϊκών Κοινοτήτων από τους οποίους ζητούσε πληροφορίες σχετικές με την εκπαίδευση των ισραηλιτοπαίδων, όσο και για την από πρακτικής άποψης μόρφωση της εβραϊκής νεολαίας. Ζητούσε επίσης στοιχεία για τον αριθμό των μελών κάθε Κοινότητας, το επάγγελμά τους και την οικονομική τους κατάσταση, και άλλα σχετικά στοιχεία, προκειμένου, όπως έγραφε, να εισηγηθεί στο Ελληνικό Κοινοβούλιο -στο οποίο ήτο μέλος ως βουλευτής Θεσσαλονίκης- την πα-

ροχή συντάξεων σε ορφανά, συγγενείς πεσόντων στους πολέμους και σε αναπήρους. Η εγκύκλιος αυτή δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Ισραηλιτική

Επιθεώρησης», του Μ. Χαϊμη, τον Οκτώβριο 1915 και αναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Χρονικά» τεύχ. 156, το 1998.

Το περιοδικό «Ισραήλ», το οποίο εξεδίδετο στα Τρίκαλα, στο τεύχος του Φεβρουαρίου 1918, σημείωνε «Ευχαρίστως μανθάνομεν ότι ο ακαταπόνητος εις δράσιν βουλευτής Θεσσαλονίκης Μ. Κοφίνας συνεχίζων τας ενεργείας του προς διάδοση της εβραϊκής γλώσσης εις τας Ισραηλιτικές Κοινότητας της Ελλάδος, καταβάλλει πάσαν προσπάθειαν ίνα διορισθώσι εις Βόλον, διδάσκαλοι της εβραϊκής γλώσσης, υπό της Κυβερνήσεως».

Το περιοδικό «Η φωνή του Ισραήλ» (Αθήνα), με τίτλο «Πώς το Ελληνικόν Κοινοβούλιον υπεδέχθη την Δήλωσιν Μπάλφουρ», (2.11.1917) αναδημοσίευσε από τα πρακτικά της Βουλής (26.2.1918) επερώτηση του βουλευτή Κοφίνα, σχετικά με τη θέση της Ελληνικής Κυβερνήσεως και την απάντηση του Υπουργού Εξωτερικών Νικ. Πολίτη.

Το περιοδικό «Ισραήλ» (Τρίκαλα), σε δημοσίευσμά του της 7.10.1918, ανέφερε ότι «Τα μέλη της Ισραηλιτικής Κοινότητας Βόλου, απεφάσισαν την ίδρυση Λέσχης και προς τούτο εξέλεξαν τριμελή Επιτροπή εκ των Μ. Κοφίνα (βουλευτή), Μ. Ιωσαφάτ και Αλβέρτο Κοέν, προς τους οποίους ανέθεσαν την φροντίδα εξευρέσεως χρημάτων, προς άμεσον εκτέλεσιν των αποφασισθέντων».

Ο Μ. Κοφίνας, μετέχοντας ενεργά στη Σιωνιστική Οργάνωση Ελλάδος, περιόδευσε στην Ευρώπη

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΠΕΤΡΟΣ Σ. ΛΕΒΑΝΤΗΣ
Γραφείο και Τυπογραφείο
Ὁδὸς Βασιλείου Ἡρακλείου (Τσαμὴ γάν)

Κυριακὴ 11 Ὀκτωβρίου 1920

Ὁ ΣΥΝΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1 Δ. ΔΙΓΚΑΣ, ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, (Θ) (Ἰκκ-Δικατερίνης)
2 Δ. ΔΗΜΙΔΗΣ, ἰατρός (Δικατερίνης)
3 ΓΡ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ, ἔμπορος (Βερροίας)
4 Ξ. ΜΑΡΚΟΥ, δικηγόρος (Βερροίας)
5 Ξ. ΛΟΓΓΟΥ, βιομήχανος (Ναούσσης)
6 Φ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, δικηγόρος (Θεσσαλονίκης-Κιλκίς)
7 Α. ΠΑΛΛΗΣ, τέως Γενικὸς Οἰκονομικὸς Ἐπιθεωρητὴς
8 Γ. ΣΑΜΑΡΑΣ, ἔμπορος
9 ΣΤ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ, ἔμπορος
10 Κ. ΠΛΑΤΣΟΥΚΑΣ, βιομήχανος
11 Γ. ΧΩΝΑΙΟΣ, δικηγόρος, (Λαγκαδά)
12 Ζ. ΤΣΑΚΜΑΝΗΣ, δικηγόρος (Λαγκαδά)
13 Κ. ΖΑΝΑΣ, δικηγόρος
14 Α. ΛΕΤΣΑΣ, γεωπόνος
15 Α. ΜΑΛΛΑΧ, ἔμπορος
16 Μ. ΧΑΛΦΩΝ, δικηγόρος
17 Ι. ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΗΣ, δικηγόρος
18 Μ. ΚΟΦΙΝΑΣ, εισοδηματίας
19 ΧΑΪΜΑΚΗΣ ΣΑΚΗΡ, εισοδηματίας
20 ΑΔΗ ΒΨΧΗΠ, εισοδηματίας
21 ΑΔΗ ΔΕΜΗΡ, εισοδηματίας
22 Δ. ΚΩΝΝΟΥ, ἀντιστράτηγος (Χαλκιδικῆς)
23 ΑΘ. ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, δικηγόρος >
24 Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΪΟΥ, ἰατρός >
25 Ι. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, ἰατρός >

Ψηφοδέλτιο του Κόμματος των Φιλελευθέρων, της Θεσσαλονίκης, στις εκλογές του 1920. Μετέχουν οι Α. Μαλλάχ και Μ. Κοφίνας

για τη συγκέντρωση χρημάτων υπέρ του «Εθνικού Εβραϊκού Κεφαλαίου» προκειμένου να υπάρξει η δυνατότητα δημιουργίας αγροκτημάτων στην Παλαιστίνη, για την εγκατάσταση Εβραίων προσφύγων της Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίοι διώκοντο από τα εκεί καθεστώτα.

Στο Σιωνιστικό δημοσιογραφικό όργανο της Θεσσαλονίκης «Pro Israel» («Για το Ισραήλ»), δημοσιεύτηκε το 1924, εισήγηση του Μ. Κοφίνας, κατά το Πανελλήνιο Σιωνιστικό Συνέδριο, για «πρόγραμμα ιδρύσεως αποικίας» Ελλήνων Εβραίων στην Παλαιστίνη.

Η κοινωνική δραστηριότητά του

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, του 1922, και την εγκατάσταση Ελλήνων προσφύγων και στο Βόλο, ο Μ. Κοφίνας πρόσφερε ανιδιοτελώς προς αυτούς τις ιατρικές υπηρεσίες του. Εξ άλλου, όπως αναφέρθηκε σε τοπικές εφημερίδες της εποχής, όταν ο πρόεδρος της «Διεθνούς Επιτροπής Προσφύγων», Ισραηλίτης Χένρυ Μοργκεντάου, πρέσβυς των Η.Π.Α. στην Κωνσταντινούπολη, επισκέφθηκε την περιοχή του Βόλου για να διαπιστώσει τις ανάγκες των προσφύγων και την στέγασή τους σε οικήματα, με την οικονομική αρωγή της Αμερικανικής Κυβερνήσεως, ο Μ. Κοφίνας μεσολάβησε και εξασφάλισε πρόσθετη βοήθεια σε χρήματα και είδη βιοτικής ανάγκης για τους πρόσφυγες του Βόλου.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με στοιχεία, στο σύνολο των 136.471 κατοίκων της Μαγνησίας, οι πρόσφυγες ανήρχοντο σε 15.821 άτομα δηλ. σε ποσοστό 11,9% του πληθυσμού.

Στις πρωτοβουλίες του Μ. Κοφίνας, περιλαμβάνεται και η παρέμβασή του προς τις τοπικές Αρχές και το Μητροπολίτη Δημητριάδος Γερμανό, για την εξάλειψη των θρησκευτικών προκαταλήψεων και του φανατισμού, από μερίδα των κατοίκων σε βάρος των Εβραίων με βιαιοπραγίες στη Συναγωγή, στα καταστήματα και στις κατοικίες τους.

Η εφημερίδα του Βόλου «Θεσσαλία», της 6.3.1922 δημοσίευσε εγκύκλιο του Μητροπολίτη προς τους κατοίκους της πόλης, με την οποία κατηγορίαζε τα επεισόδια και διέψευδε τη «συκοφαντία του αίματος».

Για την όλη ανθρωπιστική, κοινωνική και επιστημονική δράση του ο Μ. Κοφίνας τιμήθηκε με παράσημο από την Ελληνική και τη Γαλλική Κυβέρνηση.

Στις αρχές του 1924, άρρωστος και με βαρυχειμωνιά ταξίδεψε στη Γαλλία για να συμμετάσχει σε συζητήσεις σε Συνέδριο των Ευρωπαϊκών Σιωνιστικών Οργανώσεων με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί η υγεία του. Πέθανε στο Βόλο την 24.4.1924 (20 Νισάν 5684). Η κηδεία του ήταν πάνδημη με τη συμμετοχή των τοπικών Αρχών, εκπροσώπων του Διπλωματικού Σώματος και των Εβραϊκών Κοινοτήτων.

Ο Μ. Κοφίνας χαρακτηρίστηκε θαρραλέος μαχητής και υπερασπιστής της εβραϊκής παρακαταθήκης. Αφιέρωσε όλες τις δυνάμεις του στον Εβραϊσμό και τη Σιωνιστική ιδέα με συνέπεια και υψηλοφροσύνη, ώστε να αποκτήσει ο εβραϊκός λαός την πατρίδα του, την Παλαιστίνη. Θεωρήθηκε απόστολος και ιεροφάντης των εβραϊκών ιδεωδών.

Με απόφαση της Σιωνιστικής Ομοσπονδίας Ελλάδος και της Εβραϊκής διοίκησης της Παλαιστίνης, έγινε το 1927, εκταφή των οστών του που μεταφέρθηκαν στο νεκροταφείο του Τελ Αβίβ, στην οδό Τρουμπέλντορ, όπου ενταφιάστηκαν, δίπλα στον τάφο του μεγάλου Εβραίου ηγέτη και Σιωνιστή Μάξ Νορδάου.

Στη μνήμη του Μ. Κοφίνας

Στη μνήμη του Μ. Κοφίνας και σε ανάμνηση του έργου του, με πρωτοβουλία Ελλήνων Εβραίων μεταναστών που ήταν εγκατεστημένοι στη Παλαιστίνη (Δαβίδ Φλωρεντίν, Γιοσέφ Ουζιέλ, Μωρίς Καράσσο, Λέων Ρικανάτη) αγοράστηκε, το 1937, έκταση εδάφους 1.015 στρεμμάτων, κοντά στην πόλη Νατάνια, όπου δημιουργήθηκε αγροτική κωμόπολη (Μοσάβ) στην οποία δόθηκε το όνομα «Τσουρ Μοσέ» προς τιμή του Μ. Κοφίνας. (Η λέξη Τσουρ σημαίνει βράχος και έχει μεταφορική σημασία).

Εκεί εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι 14 Έλληνες νέοι μετανάστες -«σκαπανείς» και αργότερα Εβραίοι και από άλλες χώρες. Αυτοί ζώντας αρχικά -όλοι μαζί- σε ένα αντίσκηνο, εργάστηκαν σκληρά για να μετατρέψουν το αμμώδες έδαφος σε εύφορα καταπράσινα χωράφια με οπωροφόρα δέντρα και

Ο τάφος του Μ. Κοφίνα στο νεκροταφείο του Τελ Αβίβ.

λουλούδια, κάνοντας και άλλες αγροτικές εργασίες. Σήμερα ζουν εκεί 700 οικογένειες από διάφορες χώρες αποτελώντας 2.000 κατοίκους, κυρίως νεαρά ζευγάρια. Οι Έλληνες εκεί της πρώτης αλλά και της δεύτερης γενιάς διατηρούν τα πατροπαράδοτα ήθη και έθιμα. Συναντώνται κάθε Παρασκευή μεσημέρι σε ταβέρνα που προσφέρει ελληνικά φαγητά, τραγουδούν και χορεύουν ελληνικούς χορούς. Για τούτο το Μοσάβ Τσούρ Μοσέ, είναι γνωστό στο Ισραήλ, ως «Μοσάβ των Ελλήνων». Από την ίδρυση του Τσούρ Μοσέ, το Εθνικό Εβραϊκό Κεφάλαιο έκανε έρανο και στην Ελλάδα για τη συγκέντρωση χρημάτων προς δημιουργία «Άλσους Μοσέ Κοφίνα».

Με την ευκαιρία συμπλήρωσης 50 χρόνων από την ίδρυση του Κράτους του Ισραήλ, εκδρομείς της Ισραηλιτικής Κοινότητας Βόλου, επισκέφθηκαν το «Τσούρ Μοσέ», στις 4.7.1998, και σε ειδική τελετή πραγματοποιήθηκε η «Αδελφοποίηση» της Κοινότητας με το «Τσούρ Μοσέ».

Εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004», και με σκοπό τη διάδοση της Ολυμπιακής Ιδέας και της ειρήνης σε όλο το κόσμο δημιουργήθηκε το πάρκο «Αθήνα 2004». Με πρωτοβουλία του Δαβίδ Φάις και του ζεύγους Ηλία και Υβέτ Μεσσίνα έγινε έρανος τον οποίο υποστήριξαν και Οργανισμοί της Ελλάδος (Κέρεν Καγιέμετ και Κέρεν Αγισόντ).

Ο χώρος του πάρκου, 30 στρέμματα, παραχωρήθηκε από το «Τσούρ Μοσέ» και βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του, δίπλα στη γειτονιά «Σαχανούτ

Μπανίμ» (Γειτονιά των Γιών), η οποία δημιουργήθηκε από παλιούς και νέους κατοίκους του Μοσάβ πριν 15 χρόνια. Στο πάρκο φυτεύτηκαν 20.000 δενδρύλια ενώ τοποθετήθηκαν στήλες με την ένδειξη «Πλατεία Ελλάδος - Αθήνα 2004» και αναμνηστική στήλη «Δικαίων των Αθηνών» προς τιμή Ελλήνων Χριστιανών, οι οποίοι διέσωσαν Εβραίους στη διάρκεια του ναζιστικού διωγμού. Κατασκευάστηκαν χώροι αναψυχής και παιδική χαρά. Τα εγκαίνια του πάρκου έγιναν στις 9.7.2004 από τον πρέσβη της Ελλάδος στο Ισραήλ κ. Γεώργιο Ζωγράφο με την παρουσία πολλών επισήμων και πλήθους κόσμου.

Στο Τσούρ Μοσέ αναγέρθηκε Μνημείο Ελλήνων Εβραίων Πεσότων στους πολέμους ανεξαρτησίας του Ισραήλ και αναφέρονται τα ονόματα των *Ιακώβ Ασσά, Ρόνυ Γιεχουντά, Αβραάμ Αλκαλαί, Γεουδά Καζέ, Μωσέ Μεβοράχ, Ισαάκ Νατζαρί του Ιακώβ* και *Ιακώβ Ραφαέλ*.

Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ο Δήμος Βόλου το 2003 ονοματοθέτησε ένα δρόμο της πόλης σε «Οδό Μαυρίκιου Κοφίνα» στη περιοχή

«Επτά Πλατάνια», δεδομένου ότι ο ιατρός-βουλευτής Μ. Κοφίνας, υπήρξε παράγοντας

της τοπικής και ελληνικής ζωής, παράλληλα με την ενεργό συμμετοχή του στα εβραϊκά θέματα.

Βιβλιογραφία και Δημοσιεύματα για τον Μ. Κοφίνα

Δώδος Δημοσθ., *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στις εκλογές του Ελληνικού κράτους 1915-1936*. Εκδ. «Σαββάλας», Αθήνα 2005.

Μοργκεντάου Χένρυ, *Η αποστολή μου στην Αθήνα. 1922 το έπος της αποκατάστασης*. Εκδ. «Τροχαλία», Αθήνα 1996.

Σταθάρας - Κωνσταντάρας Δημητρ., *Μικρασιάτες πρόσφυγες*.

Φρεζής Ραφαήλ, *Η Ισραηλιτική Κοινότητα Βόλου*, εκδ. Βόλος 1994, 2002.

Του ίδιου, *Ο Εβραϊκός Τύπος στην Ελλάδα*, εκδ. Βόλος 1999.

Περιοδικά

Ισραήλ (Τρίκαλα). Ενέργειες του Μ. Κοφίνα για το διορισμό στις εβραϊκές Κοινότητες από το κράτος, εβραιοδιδασκάλων, (Φεβρ. 1918).

Ισραήλ (Τρίκαλα). Από την ειδησεογραφία. Απόφαση της Κοινότητας Βόλου για την ίδρυση Λέσχης. (Τεύχ. 7.10.1918).

Φωνή του Ισραήλ (Αθήνα). Από την ειδησεογραφία 1934-38. Αναδημοσίευση της «Δήλωσης Μπάλφουρ» (2.11.1917) για απόφαση της Βρετανικής Κυβέρνησης να υποστηρίξει τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη.

Χρονικά, Ραφ. Φρεζής, Μαυρίκιος Κοφίνας (1871-1924) ιατρός - βουλευτής. Τεύχ. 156 (1998).

Θεσσαλονικέων Πόλις. Δημοσ. Δώδος, «Οι εβραίοι της Θεσ/νίκης στις βουλευτικές εκλογές 1915-1936». Τεύχ. 2/2000.

Χρονικά. Λουκάς Πάτρας, «Έλληνες Ισραηλίτες στην ελληνική πολιτική ζωή και στο Ελληνικό Κοινοβούλιο». Τεύχ. 198, 2005.

Εφημερίδες

Ισραηλιτική Επιθεώρησης, Αθήνα, Οκτώβριος 1915. Επιστολή Μ. Κοφίνα, προς τους προέδρους των Ελληνικών Εβραϊκών Κοινοτήτων για την παροχή στατιστικών στοιχείων. Αναδημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Χρονικά». Τεύχ. 156/1998.

Ταχυδρόμος (Βόλου) 1920. Πως γιορτάστηκε στο Βόλο η απόφαση της «Κοινωνίας των Εθνών» (Κ.Τ.Ε.) για την ίδρυση εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη, (7.5.1920).

Θεσσαλία (Βόλου). Φυλ. 7272/6.3.1922. Εγκύκλιος Μητροπολίτου Δημητριάδος Γερμανού για τα σημειθέντα κρούσματα αντισημιτισμού στο Βόλο.

Πρακτικά Συνεδριάσεως Ελληνικής Βουλής 28.6.1918. Επερώτηση Κοφίνα και δήλωση του Έλληνα Υπουργού Εξωτερικών Ν. Πολίτη για τη θετική απόφαση της Κυβερνήσεως να υποστηρίξει τη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη.

Από δημοσιεύματα του Τύπου για τον Μ. Κοφίνα

- **Εφημερίδα: «Ακρόπολις»**, 8.7.1908: «Εισ τον Βόλον κτίζεται ένα λαμπρό οικοδόμημα, το Βρεφοκομείο και επειδή ο τρόπος με τον οποίον κατωρθώθη να δημιουργηθή το Φιλανθρωπικόν αυτό Κατάστημα είναι πρωτότυπος, θα αναφέρουμε δια να χρησιμεύση ως παράδειγμα, καθ' ότι δείχνει πόση δύναμη έχει η πρωτοβουλία ενός ατόμου, όταν γνωρίζει πώς να δρα εις την κοινωνίαν.

Μια καλή ημέρα λοιπόν, ο ιατρός κ. Μ. Κοφίνας είδε ότι ο Βόλος δεν είχε ένα τέτοιο κατάστημα και απεφάσισε, χωρίς πεντήραν εις την τσέπη του να προσφέρει. Έτρεξε από εδώ, έτρεξε από εκεί, παρεκάλεσε και υπέδειξε την ανάγκην την οποίαν είχε μία κοινωνία πολιτισμένη ενός ασύλου δια τα βρέφη και κατώρθωσε, χωρίς να τα πολυλογούμε, να εύρη ένα οικόπεδον, να εύ-

ρη πέτρας, τούβλα, σίδερα, ξύλα, μάρμαρα, όλα χωριστά από δωρεές».

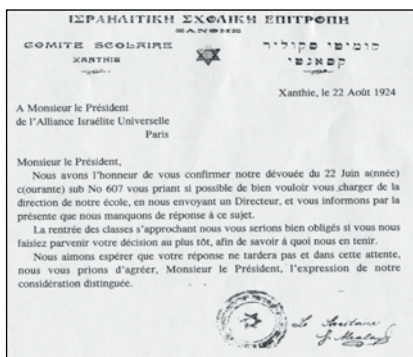
- **Εφημερίδα: «Θεσσαλία»** (Βόλου) 16.9.1908: «Κατόπιν εντολής της “Επιτροπής προσφύγων” μετέβη εις Νέαν Αγχίαλον ο ιατρός Μ. Κοφίνας και εξήτασε την υγεινήν κατάστασιν των προσφύγων έχουσα ούτω.

Από της εγκαταστάσεώς των συνέβησαν 27 θάνατοι, 4 εκ τύφου. Επιπολάζει παρά τους κατοίκους, η ελώδης καχεξία, υποβοηθούμενη εκ της κακής διαίτης και των εξηντημένων οργανισμών, των κατοίκων ανερχομένων εις δισχιλίους. Ο Μ. Κοφίνας εξήτασε επισταμένως τους ασθενείς, επίσης τα παντοπωλεία, οπωροπωλεία καθώς και το ύδωρ. Κατά τηλεγραφικήν παραγγελία του κ. Μπαλατζή μεταβιάς επίσης προς τον σκοπόν

αυτόν εις Ν. Αγχίαλον ο αντιπρόσωπός του κ. Δ. Ρίζος, σπουδαίως υπεβοήθησε το έργον του Μ. Κοφίνα όστις συνέταξε και υπέβαλλε εις την Κυβέρνησιν και την Επιτροπήν Προσφύγων, λεπτομερή έκθεσιν περί των μέτρων άτινα δέον να ληφθώσι».

- **Εφημερίδα «Σκρίπ»**, 3.2.1908, αρ. φύλλου 61036: «Ότι δεν κατώρθωσε ο Δήμος, εξ υποχρεώσεώς του προς την πόλιν, το επέτυχε η ιδιωτική δραστηριότητα, ενός ακάματου εβραίου γαιτρού, του κ. Μαυρ. Κοφίνα.

Η πόλη απέκτησε Πολυκλινικήν και οι πτωχοί της πόλης θα προμηθεύονται τας συνταγάς των πληρώνοντες μόνο 0,30 λεπτά δι' εκάστην συνταγήν. Το φιλανθρωπικόν έργον του κ. Κοφίνα συνέτρεξαν πολλοί συμπολίτες μας, οίτινες είναι άξιοι θερμών συγχαρητηρίων».

Ο Μητροπολίτης Ιωακείμ και η εκπαίδευση των Εβραίων

Οι πληροφορίες των αρχείων της Alliance Israelite Universelle για την Ξάνθη

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΤΖΑΚΙΩΤΗ

Τα Ιστορικά Αρχεία της Alliance Israelite Universelle (AIU) στο Παρίσι, αποτελούν το κατεξοχήν υλικό από το οποίο ο ερευνητής μπορεί να αντλήσει πληροφορίες για την ιστορία της εκπαίδευσης των εβραϊκών κοινοτήτων μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Όπως είναι γνωστό, ένας από τους κύριους στόχους της οργάνωσης αυτής, η οποία ιδρύθηκε το 1860, ήταν και η δημιουργία ενός παγκόσμιου σχολικού δικτύου που θα αντικαθιστούσε την παραδοσιακή εβραϊκή εκπαίδευση, εισάγοντας νέες μεθόδους διδασκαλίας, βασισμένες στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα. Μέσα σε μερικές δεκαετίες, η AIU είχε καταφέρει να επιτύχει τον συγκεκριμένο στόχο της και, στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ήλεγχε το μεγαλύτερο μέρος των εβραϊκών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων¹.

Το αρχαικό υλικό της AIU που αφορά τον ελλαδικό χώρο είναι πλούσιο και ένα αναλυτικό ευρετήριο είναι προσβάσιμο σήμερα και μέσω του διαδικτύου². Το ευρετήριο δημιουργεί αρχικά την εντύπωση ότι τα έγγραφα που αναφέρονται στην Ξάνθη είναι αρκετά και ότι εκτείνονται χρονικά στην περίοδο 1884-1930. Εξετάζοντας όμως κανείς διεξοδικά το υλικό, διαπιστώνει ότι τα έγγραφα της Ξάνθης αναμείχθηκαν με εκείνα της Ζακύνθου και ότι το μεγαλύτερο μέρος του υλικού αφορά την επτανησιακή πόλη· προφανώς, κατά την ταξινόμηση των αρχείων, “Xanthie” και “Zante” θεωρήθηκαν διαφορετικές γραφές του ίδιου τοπωνυμίου. Μόνο οκτώ έγγραφα σχετίζονται λοιπόν με την Ξάνθη και αυτά βρίσκονται στους φακέλους Grèce VII B 32.2 και Grèce XX E 259.

Τα τρία από αυτά τα έγγραφα -τα παλαιότερα- αναφέρονται σε μια υπόθεση στην οποία διαδραματίζει κύριο ρόλο ο Μητροπολίτης Ξάνθης Ιωακείμ Σγουρός (1891-1910)³, και γι’ αυτόν το λόγο φέρουν τα ιδιαίτερα στοιχεία ταξινόμησης Grèce XX E 259. Συγκεκριμένα, ένας Εβραίος κάτοικος της Καβάλας ονόματι Samuel Hanoka είχε παρακαλέσει, το 1894, τον Μητροπολίτη Ιωακείμ, στη δικαιοδοσία του οποίου υπαγόταν τότε η μακεδόνικη πόλη, να ζητήσει από την AIU να γίνει δεκτός ο γιος του Abraham στην περίφημη Αγροτική Σχολή «Mikveh Israel», που η AIU είχε ιδρύσει, το 1870, κοντά στη Γιάφα. Η μεσολάβηση του Μητροπολίτη είχε αποφέρει γρήγορα καρπούς: Στις 2/14 Αυγούστου 1894, ο αρχιερατικός επίτροπος του Μητροπολίτη Ξάνθης στην Καβάλα Οικονόμος παπα-Χριστόδουλος είχε ήδη παραδώσει στον S. Hanoka τη θετική απάντηση της AIU.

Στα Ιστορικά Αρχεία της AIU δεν σώζεται η αρχική

επιστολή του Μητροπολίτη· ωστόσο φυλάσσεται η ευχαριστήρια επιστολή του Hanoka -με ημερομηνία 3/15 Αυγούστου 1894- προς τον Ιωακείμ, μετά από την επιτυχημένη μεσολάβηση του τελευταίου. Με την επιστολή αυτή ο Hanoka παρακαλούσε, επίσης, τον Μητροπολίτη να τον πληροφορήσει για το πότε ακριβώς ο γιος του έπρεπε να αναχωρήσει για τη Γιάφα. Έτσι, ο πρωτοσύγκελλος της Μητρόπολης Ξάνθης Κωνστάντιος έστειλε -στις 7/19 Αυγούστου 1894- εκ μέρους του Ιωακείμ μία δεύτερη επιστολή προς την AIU, με την οποία ευχαριστούσε, με τη σειρά του, την οργάνωση και παράλληλα ζητούσε τις σχετικές διευκρινίσεις για την αναχώρηση του παιδιού, επισυνάπτοντας και την επιστολή του Samuel Hanoka της 3/15^{ης} Αυγούστου 1894. Εκτός από τις δύο αυτές επιστολές, στον ίδιο φάκελο βρίσκεται και το σχέδιο της απάντησης της AIU, στην οποία η οργάνωση δήλωνε ότι θα ενημέρωνε σύντομα τον Μητροπολίτη για το πότε ο Abraham Hanoka θα έπρεπε να βρισκείται στη Γιάφα.

Η υπόθεση αυτή προκαλεί, χωρίς αμφιβολία, ένα εύλογο ερώτημα: Γιατί ένας Εβραίος ζητά τη μεσολάβηση ενός Ορθόδοξου αρχιερέα και όχι κάποιου ηγετικού μέλους της δικής του κοινότητας για την υποβολή ενός αιτήματος στην AIU; Ακόμη και αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι τα συντηρητικά μέλη της εβραϊκής κοινότητας -ιδιαίτερα οι ραβίνοι- δεν επιδοκίμαζαν την εκπαιδευτική πολιτική της AIU, το ερώτημα παραμένει, καθώς δύσκολα μπορούμε να δεχθούμε ότι δεν υπήρχε κανένα προοδευτικό ηγετικό μέλος της ίδιας κοινότητας για να στηρίξει το αίτημα του Hanoka- εκτός και αν ο μητροπολίτης Ιωακείμ ήταν ιδιαίτερα γνωστός στους ιθύνοντες της AIU στο Παρίσι, πράγμα μάλλον απίθανο.

Ο δεύτερος φάκελος, με στοιχεία ταξινόμησης Grèce VII B 32.2, περιλαμβάνει -μεταξύ άλλων εγγράφων που αφορούν τη Ζακύνθο- πέντε έγγραφα που αναφέρονται στην εβραϊκή κοινότητα της Ξάνθης και τα οποία μας μεταφέρουν χρονικά μια τριακονταετία αργότερα. Πρόκειται για την αλληλογραφία της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ξάνθης με την AIU κατά τα έτη 1924-1925. Για την ακρίβεια, στα Ιστορικά Αρχεία της AIU απόκεινται σήμερα δύο επιστολές της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ξάνθης με ημερομηνία 22 Ιουνίου 1924 (φωτογραφία) και 8 Ιουνίου 1925, μία της Ισραηλιτικής Σχολικής Επιτροπής Ξάνθης με ημερομηνία 22 Αυγούστου 1924 (φωτογραφία), και τα σχέδια των δύο απαντήσεων της AIU. Η επιστολή της 8^{ης} Ιουνίου 1925 αναφέρει και μία άλλη επιστολή

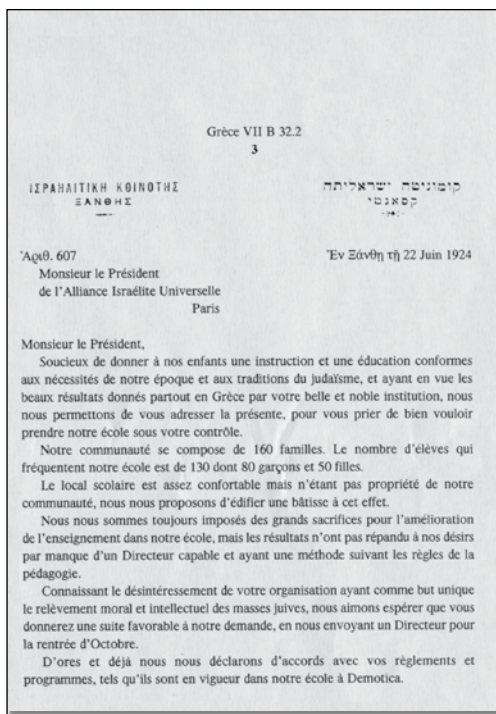
που η κοινότητα ή η σχολική επιτροπή είχε στείλει στην ΑΙΥ, στις 15 Οκτωβρίου 1924, η οποία όμως δεν υπάρχει στο φάκελο.

Η αλληλογραφία αυτή μαρτυρεί την προσπάθεια της κοινότητας να εξασφαλίσει από το Παρίσι ένα διευθυντή για το σχολείο της, θέλοντας να δώσει στα παιδιά της «μια εκπαίδευση σύμφωνη με τις ανάγκες της εποχής και με τις παραδόσεις του ιουδαϊσμού» και βλέποντας «τα ωραία αποτελέσματα παντού στην Ελλάδα» από τη δράση της ΑΙΥ. Η διεισδυτική προσπάθεια της κοινότητας απέβη τότε άκαρπη ελλείπει διδακτικού προσωπικού.

Το αίτημα της Ισραηλιτικής Κοινότητας Ξάνθης για την αποστολή ενός διευθυντή σχολείου υποβλήθηκε στην ΑΙΥ με αρκετή καθυστέρηση⁴, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι οι περισσότερες εβραϊκές κοινότητες είχαν σχολεία που διευθύνονταν από την ΑΙΥ ήδη από τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα⁵. Η καθυστέρηση αυτή εξηγείται προφανώς από το ότι μια εύριθμη εβραϊκή κοινότητα δημιουργήθηκε στην Ξάνθη ουσιαστικά μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τις πληθυσμιακές ανακατατάξεις που τον ακολούθησαν. Αλλωστε, η ίδια η Ισραηλιτική Κοινότητα Ξάνθης συστήθηκε μόλις το 1907, όταν ο αριθμός των Εβραίων κατοίκων της πόλης ανερχόταν σε 234, από τους οποίους μόνο οι 148 ήταν μόνιμα εγκατεστημένοι⁶. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι μια συναγωγή κτίστηκε στην Ξάνθη αρκετά χρόνια αργότερα (1924)⁷.

Για τη σημαντική αύξηση του εβραϊκού πληθυσμού της Ξάνθης μετά το 1922, διαθέταμε ως σήμερα μόνο τη μαρτυρία ενός Εβραίου παλαιού κατοίκου της, σύμφωνα με την οποία μάλιστα ο πληθυσμός αυτός ανήλθε τότε σε 700-800 άτομα⁸. Η εν λόγω μαρτυρία τεκμηριώνεται με το αρχειακό υλικό της ΑΙΥ. Συγκεκριμένα, η Ισραηλιτική Κοινότητα Ξάνθης έγραφε, στις 8 Ιουνίου 1925, στο Παρίσι ότι «ο ισραηλιτικός πληθυσμός της Ξάνθης αποτελείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από οικογένειες που έφτασαν αυτά τα τελευταία χρόνια από την Αδριανούπολη, τη Θεσσαλονίκη και το Διδυμότειχο» - την προηγούμενη χρονιά, στις 22 Ιουνίου 1924, ανέφερε και τον αριθμό των εβραϊκών οικογενειών της πόλης: «Η κοινότητά μας αποτελείται από 160 οικογένειες».

Οι ίδιες επιστολές μας πληροφορούν παράλληλα για την εκπαιδευτική κατάσταση της εβραϊκής κοινότητας της Ξάνθης: Ο αριθμός των μαθητών ανερχόταν, κατά το σχολικό έτος 1923-1924, σε 130 άτομα, από τα οποία τα 80 ήταν αγόρια και τα 50 κορίτσια. Τα μαθήματα γίνο-

νταν τότε σε ένα «αρκετά άνετο» κτήριο, το οποίο όμως δεν αποτελούσε ιδιοκτησία της κοινότητας. Η τελευταία προγραμματίζεωστώσο το κτίσιμο ενός σχολείου σε δικό της οικοπέδο, πράγμα που πραγματοποιήθηκε στο τέλος του επόμενου σχολικού έτους. Το νέο σχολείο περιέγραφε, στις 8 Ιουνίου 1925, η Ισραηλιτική Κοινότητα Ξάνθης ως «ένα αρκετά ευρύχωρο σχολείο, που κτίστηκε σύμφωνα με ένα από τα πιο μοντέρνα σχέδια και που περιλαμβάνει έξι τάξεις, ένα γραφείο διευθυντή και μία αίθουσα υποδοχής για τους καθηγητές». Πρόκειται προφανώς για το γνωστό κτήριο της Ισραηλιτικής Λέσχης, το οποίο είχε κτιστεί στο ίδιο οικοπέδο με τη συναγωγή και του οποίου το ισόγειο το χρησιμοποιούσαν ως σχολείο⁹.

Υποσημειώσεις:

1. Για την ιστορία της ΑΙΥ, βλ. την κλασική μελέτη του A. Chouraqui, *Cent ans d'histoire; l'Alliance Israelite Universelle et la renaissance juive contemporaine (1860-1960)*, Παρίσι 1965.
2. Η ιστοσελίδα <http://www.aiu.org/biblio/Archives/Weill.html> είναι η αρχική του ευρετηρίου, από την οποία ο ερευνητής επιλέγει το ευρετήριο της χώρας που τον ενδιαφέρει.
3. Για τον γνωστό αυτόν ιεράρχη, βλ. ιδιαίτερα Α. Γ. Γερομίχαλος, *Ιωακείμ Σγουρός μητροπολίτης Ξάνθης και αι αποφάσεις της Δημογεροντίας, Θεσσαλονίκη 1968*.
4. «Στα αρχεία αυτά αναφέρεται επίσης αλληλογραφία με την Ξάνθη (1894)», γράφει ο Ρ.Α. Φρεζής, *Το Εκπαιδευτικό έργο των Σχολών Alliance Israelite Universelle*, Βόλος 2000, 47, και αφήνει να εννοηθεί ότι η αλληλογραφία της ΑΙΥ με την Ξάνθη, το 1894, αφορά την εβραϊκή κοινότητα της πόλης. Αλλά, όπως είδαμε προηγουμένως, πρόκειται για αλληλογραφία με τον Μητροπολίτη Ξάνθης.
5. Στον σημερινό ηπειρωτικό ελλαδικό χώρο, για παράδειγμα, σχολεία της ΑΙΥ λειτούργησαν για πρώτη φορά στο Βόλο, το 1865, στη Λάρισα, το 1869, στη Θεσσαλονίκη, το 1873, στο Διδυμότειχο, το 1897, στις Σέρρες, το 1901, στα Γιάννενα, το 1904, στην Καβάλα, το 1905, στην Πρέβεζα, το 1908, στην Κομοτηνή, το 1910. Βλ. διεξοδικά Ρ.Α. Φρεζής, *ό.π.* 12-47.
6. Θ.Π. Εξάρχου, *Οι εβραίοι στην Ξάνθη. Ο κόσμος που χάθηκε αλλά δεν ξεχάστηκε*, Ξάνθη, Φεβρουάριος 2001, 23.
7. Γ.Χρ. Τσιγαράς, «Τα εβραϊκά μνημεία», στο συλλογικό έργο με επιμ. του ίδιου συγγραφέα, *Θρησκευτικά μνημεία στο νομό Ξάνθης*, Ξάνθη 2005, 241-245.
8. Θ. Π. Εξάρχου, *ό.π.*, 87.

[Από την επιστημονική περιοδική έκδοση *Περί Θράκης*, τόμος 5^{ος}, Ξάνθη 2005-2006. Άρθρα για την Ισραηλιτική Κοινότητα Ξάνθης έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό μας τεύχη 107/σελ. 34, 122/23, 166/18, 173/19, 196/20].

Οι μεταμορφώσεις του αντισημιτισμού

Συνέχεια από τη σελ. 2

ετερότητας, υπερφυσική και κατακλυσμική, η οποία παλιότερα ήταν η θέση του Εβραίου. Δίνει έτσι τη δυνατότητα ανασύστασης του ελλείποντος μισού στην πλειονότητα των ιστοριογραφιών του «σημιτικού μύθου», και της κατανόησης της συμβολικής λειτουργίας του διπλού «φυλετικού» (ο Άλλος ως Άραβας) και «πνευματικού» (ο ισλαμικός Άλλος) προσδιορισμού, ο οποίος γίνεται παράδοξα παράλληλος στη διπλή φιγούρα του εβραϊκού λαού ως κοινότητα πνευματική και εγκόσμια ταυτόχρονα, κρατική και διασπορική.

ΕΝΤΟΥΤΟΙΣ, πρέπει να περάσουμε από την αναλογική δικαιολόγηση στην ανάλυση ενός ιδεολογικού και ιστορικού πλέγματος. Είναι αυτό το μοναδικό πλέγμα το οποίο συνιστά καινοτομία, ίσως και γεγονός. Οι διανοητικές αναλογίες (κυκλοφορία των αντισημιτικών προτύπων), τα εμπειρικά ζευγαρώματα (υψηλός βαθμός στατιστικής συσχέτισης μεταξύ ιουδαιοφοβίας και αραβοφοβίας στον γαλλικό πληθυσμό, για τον οποίο κάνει λόγο η πολιτειολόγος Νόννα Μάγιερ), οι συμβολικές συμμετρίες (ο «ανταγωνισμός» του Εβραίου και του Άραβα για τη θέση του εσωτερικού εχθρού, η ύπαρξη του οποίου αμφισβητεί τη δυνατότητα μιας ενοποιημένης εθνικής κοινότητας), δεν παίρνουν το νόημά τους παρά από τη στιγμή που αποδεχόμαστε την ύπαρξη ενός πλέγματος το οποίο έχει την προσίδιά του λογική και τροφοδοτείται από τις ίδιες του τις αντιφάσεις.

ΣΤΗ ΒΑΣΗ του πλέγματος αυτού πρέπει να τοποθετήσουμε το μη αναγώγιμο θεολογικό ίχνος, μεριμνώντας ώστε να μην ταυτίζουμε το θεολογικό με το θρησκευτικό. Το θεολογικό δεν εξαφανίζεται με την εκκοσμικευση των κοινωνιών μας, την παρακμή των πίστewων και των θρησκευτικών πρακτικών. Ούτε και αναγεννάται με τα διάφορα φαινόμενα «επιστροφής του θρησκευτικού». Δεν ταυτίζεται με ό,τι αποκαλείται «ανταγωνισμός» των τριών μονοθεϊσμών, ο καθένας εκ των οποίων κρατά για τον εαυτό του την αυθεντικότητα της σχέσης του με το μοναδικό θεό. Αλλά, όπως εξήγησε ο Φρόντ, παραπέμπει στο στοιχείο μισαλλοδοξίας που εμπεριέχει ένας οικουμενισμός ριζωμένος στα σχήματα της περιουσιότητας, της ενσάρκωσης, του πεπρωμένου. Δεν βρισκόμαστε στο σημείο εξόδου από τα σχήματα αυτά, γιατί είναι η γλώσσα του ανοίγματος μας στον κόσμο και ο κόσμος αυτός ο οποίος μας επιτρέπει να προσανατολιζόμαστε το νόημα προς μία χει-

ραφετητική αποστολή της οποίας είμαστε οι φορείς.

ΕΝΤΟΥΤΟΙΣ, αυτό το θεολογικό στοιχείο δεν θα τροφοδοτούσε μια λαϊκή και χρόνια θεσμική εχθρότητα, αν δεν υπερπροσδιοριζόταν από κοινωνικοπολιτικές συνθήκες. Για να μπορέσει η φιγούρα των κρινόμενων ως αναφομοιωτών πληθυσμών (οι οποίοι, παρ' όλα αυτά, είναι τόσο ενσωματωμένοι στην οικονομία, την κουλτούρα και την πολιτικότητα) να σχηματισθεί ως το αρνητικό της «εθνικής κοινότητας», χρειάζεται η νοηματοδότηση των διακρίσεων και των διαφορών στο φόντο μιας κρίσης η οποία επικαλείται την αδυναμία ή την αποσύνθεση της εν λόγω κοινότητας. Τέτοια ήταν η περίπτωση στην Ευρώπη τη στιγμή που κατασκευάζονταν τα εθνικά αστικά κράτη, σε βάρος της παραδοσιακής κοινωνικής τάξης. Και είναι πιθανώς η στιγμή όπου η λειτουργία τους και το μέλλον τους τίθενται υπό σκληρή αμφισβήτηση από την παγκοσμιοποίηση. Τόσο περισσότερο φετιχοποιείται η φανταστική κοινότητα όσο η κυριαρχία της φαίνεται πιο περιορισμένη και προσωρινή.

ΤΟΤΕ ΕΠΕΜΒΑΙΝΕΙ ένα τρίτο στοιχείο, καθαρά φανταστικό: το σενάριο της συνωμοσίας. Αναμφισβήτητο, είναι το σημείο αυτό που το πλέγμα της ιουδαιοφοβίας και της αραβοφοβίας δένεται με τον ισχυρότερο τρόπο. Ξέρουμε ότι οι Εβραίοι δεν έπαψαν να αναπαριστώνται ως οι πλαστοουργοί μιας παγκόσμιας ανατρεπτικής επιχείρησης χρησιμοποιώντας το έγκλημα και την εξουσία του χρήματος (τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών, αυτό το διαβόητο πλαστογράφημα που ακόμα και σήμερα χρησιμοποιείται, ήταν το σύμπτωμα και το εργαλείο αυτής της αναπαράστασης). Η αναπαράσταση αυτή δεν εξαφανίστηκε, αλλά αναδιπλασιάστηκε από μία συμμετρική αναπαράσταση που αφορά το ισλάμ και τους Άραβες, οι οποίοι χειραγωγούν σε πλανητική κλίμακα τον πετρελαϊκό πλούτο, τον ζηλωτικό προσηλυτισμό και την τρομοκρατία («τζιχάντ»), υπό τη διεύθυνση μιας σκοτεινής εξουσίας η οποία στοχεύει, πέραν των Εβραίων, την ίδια την καρδιά του «ελεύθερου κόσμου». Και στις δύο περιπτώσεις, υπάρχουν βέβαια «πραγματικά περιστατικά»: η επιρροή του εβραϊκού λόμπυ στις ΗΠΑ, οι επιχειρήσεις της Αλ-Κάϊντα ή ό,τι φιγουράρει κάτω από το όνομα αυτό... Ωστόσο, η συνωμοτική φαντασίωση υπερβαίνει τα στοιχεία αυτά και τα δένει σε ένα αθέατο και τερατώδες «πράγμα» του οποίου ο εβραϊκός και οι αραβικοί λαοί θεωρούνται ότι του είναι τα όργανα και οι πράκτορες.

ΑΝΑΜΦΙΒΟΛΑ, το να συμπεριλαμβάνουμε την ιουδαι-

οφοβία και την αραβοφοβία στο ίδιο πλέγμα εμπειριέχει διανοητικές και ηθικές παγίδες. Νομίζω όμως ότι η υπόθεση αυτή είναι η μόνη ικανή να λάβει υπόψη της την κρυστάλλωση των προκαταλήψεων στη σημερινή κατάσταση και κυρίως στην Ευρώπη. Προσδιορίζει μία φοβερή μηχανή νοητικής αιχμαλωσίας στην οποία είναι εξαιρετικά ζωτικό να αντισταθούμε, από τη στιγμή που αυτή είναι ικανή να αντιστρέψει τα κατεστημένα μέτωπα του αντιρατσισμού. Και, πράγμα το οποίο είναι σοβαρότερο, έχει την ικανότητα να εκμεταλλεύεται στα τρισβαθα του καθενός μας το αίσθημα δικαιοσύνης ή αλληλεγγύης το οποίο μας οδηγεί να στρατευόμαστε σε υποθέσεις στις οποίες οι ιστορικοί ρόλοι θυμάτων και δημίων αλλάζουν ή αντιστρέφονται. Γι' αυτό και η Άννα Άρεντ ζητούσε δικαίως ο αντιρατσισμός να θεμελιώνεται σε μία ενεργητική, εξελικτική, αυτοκριτική αντίληψη για τον εχθρό που αντιμετωπίζεται, αντί να παραμένει στην καταγγελία του κακού και στην ταύτιση με τους διωκόμενους. Σε μας απομένει να μάθουμε να το κάνουμε σήμερα, όταν ηχεί η ώρα του κινδύνου.

[Δημοσιεύθηκε στη γαλλική «Λιμπερασόν», 9.7.2002 και στην «Αυγή», 21.7.2002].

Βιβλίο

JIM FOREST:

Ακίνητη σαν πέτρα!

(Εκδόσεις Εν πλω, Αθήνα 2008)

Πρόκειται για την αληθινή ιστορία της Μοναχής Μαρία Σκομπτσόβα, που αγωνίστηκε στο κατεχόμενο από τους Γερμανούς Παρίσι, για να σώσει τα μικρά εβραϊόπουλα της γαλλικής πρωτεύουσας. Κάτι για το οποίο πλήρωσε τελικά με τη ζωή της στους θαλάμους αερίων του στρατοπέδου συγκεντρώσεως του Ράβενσμπρουκ της Γερμανίας.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η αδελφή Μαρία αναγνωρίστηκε επίσημα ως Αγία της Ορθόδοξης Εκκλησίας για να τιμηθεί η δράση της κι ο θάνατός της. Η μνήμη της τιμάται στις 20 Ιουλίου.

ΧΑΓΚΕΝ ΦΛΑΪΣΕΡ:

Οι πόλεμοι της μνήμης

(Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2008)

Ο συγγραφέας στο νέο του βιβλίο, το οποίο έγραψε στα ελληνικά, πραγματοποιεί μια μεγάλη έρευνα για τις διάφορες εκδοχές της μνήμης του Β'

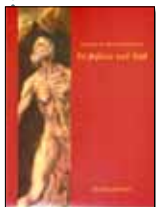
Παγκοσμίου Πολέμου και τις χρήσεις της από την εξουσία και τα ΜΜΕ. Μετά μάλιστα την πτώση του Τείχους, καθώς νέα αρχεία αποκαλύπτονται και νέα ερωτήματα ζητούν απάντηση, η ιστορία ξαναγράφεται. Νέοι αριθμοί αποδεικνύονται αμείλικτοι: η Βέρμαχτ είχε 18 εκατομμύρια μέλη, κάτι που σημαίνει ότι όλες σχεδόν οι γερμανικές οικογένειες είχαν κάποια εμπλοκή. Και στην Ελλάδα, βέβαια, πολλά πρέπει ακόμα να ερευνηθούν -το υποφωτισμένο, λ.χ., φαινόμενο του δωσιλογισμού, λέει ο Φλάισερ.

Πρόκειται για μελέτημα το οποίο εξετάζει διάφορες πτυχές του Πολέμου που αφορούν την Ελλάδα αναθεωρητικά με σκοπό να φέρει νέες απόψεις στη μνήμη και να αναμετρηθεί με την ιστορική αδράνεια.

Β. Η. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ:

Το βιβλίο του Ιώβ

(Εκδόσεις Παρασκήνιο, 2007)

Συνεχίζοντας την προσπάθεια για την μετάφραση και κριτική μελέ-

τη των μεγάλων έργων της Παλαιάς Διαθήκης, ο συγγραφέας ασχολήθηκε με το βιβλίο του Ιώβ, το οποίο ως κεντρικό θέμα προβάλλει το αρχέγονο υπαρκτικό πρόβλημα του πώς μπορεί να υπάρχουν αθώοι που υποφέρουν τη στιγμή που υπάρχει ένας Θεός Δίκαιος, Ελεήμων και Παντοδύναμος.

Πρόκειται για μεγάλη πνευματική προσπάθεια δεδομένου ότι ο συγγραφέας-μεταφραστής επιχειρεί ιστορική, θεατρολογική και φιλοσοφική ανάλυση του έργου.

Θ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται

(Εκδόσεις εν πλω, Αθήνα 2008)

Το βιβλίο που περιλαμβάνει εισηγήσεις, άρθρα και μελέτες του συγγραφέα για την Ιεραποστολή, εξετάζει τον ρόλο της Εκκλησίας στον κόσμο.

Τα περιεχόμενα του βιβλίου διακρίνονται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο καταδεικνύεται ότι το άνοιγμα της Εκκλησίας σχετίζεται με την ίδια της τη φύση. Στο δεύτερο εξετάζεται η χριστιανική κατανόηση της ιστορίας ως πορείας προς μια τελική και αίσια έκβαση. Στο τρίτο μέρος αποτυπώνονται διάφορες στρεβλώσεις της ιεραποστολής (εκδηλώσεις μισαλλοδοξίας, δίωξης της ετεροδοξίας κ.ο.κ.) και στο τέταρτο παρουσιάζονται οι σημερινές προοπτικές για μια απελευθερωτική μαρτυρία και συνάντηση με την ετερότητα.

Τ. ΣΟΥΒΑΛΙΩΤΗ - ΜΠΟΥΤΟΥ:

Ζωή Χαρισάμενη

(I.M.T.I.E., Πειραιάς 2008)

Συλλογή από δέκα διηγήματα που αναφέρονται στην «προσφορά ζωής» που είναι οι μεταμοσχεύσεις οργάνων. Παρότι η θεματογραφία είναι από τη βάση της θλιβερής, στο τέλος μεταβάλλεται σε έναν αισιόδοξο ύμνο για τη ζωή και τον άνθρωπο. Το βιβλίο αποτελεί προσφορά της συγγραφέως στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεως στη μνήμη του παιδιού της πλαστικού χειρουργού Γ. Λαμπράκη.

“CHRONIKA”

Edition of the Central Board of Jewish Communities in Greece
36, Voulis str., 105 57 Athens, Greece, Tel.: ++30-210-32 44 315, fax: ++30-210-33 13 852
e-mail: hhkis@ath.forthnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of Contents of Issue 218, vol. 31 November - December 2008

- ✓ In an article published in the French newspaper “Liberation” under the title “Changes in Anti-Semitism”, Etienne Balibar says that anti-Semitism featured in discussions on the struggle between races as early as 16th century. Since then it has taken many different shapes and forms, the most recent being **fantasy Judeophobia related to globalisation**.
- ✓ Two important historical documents on religious tolerance, one by **Montesquieu** (1748) and one by **Voltaire** (1763), express views on this subject that are timeless in their appeal and relevant to all civilised nations.
- ✓ Articles on the **Jewish Communities of Crete**, whose members drowned while being transported to Hitler’s concentration camps aboard the SS Tanais when it was sunk by a British submarine, comprise a tribute to the Jewish presence on the island.
- ✓ A section devoted to the **Jews of Andrianoupolis**, now under Turkish rule, focuses on the year 1918 when it was still under Greek rule and people from a multitude of nations and cultures lived there.
- ✓ **Judaism - Islam** is the title of the article in which Pierre-Andre Taguieff expresses his views on this subject.
- ✓ **Mauricios-Moshe Kofinas** (1871-1924) was a prominent 20th-century Greek-Jewish figure who worked hard to establish Zionism while also playing an active social role as member of the Greek Parliament.
- ✓ A short essay by Giorgios Kouzakiotis includes information from the archives of the Alliance Israelite Universelle in Paris relating to the work done between 1891 and 1910 by **Metropolitan Ioakeim, Bishop of Xanthi (region of Thrace)** of lasting remembrance to further Jewish education in his area.
- ✓ Book reviews.

Translated from Greek by: *Kay-Elvina Sutton*

Front cover: *Andrianoupolis: The Great Jewish Synagogue in the beginning of the 20th century. (Old postal card from the archive of Moses Constantinis).*

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. ΜΩΨΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Βουλής 36 • 105 57 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 210 - 32.44.315-8
E-mail: hhkis@ath.forthnet. gr • Internet site: http://www.kis.gr • Κωδικός εντύπου: 3502
ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Μιχάλης Κύρκος, Υψηλάντου 25 Αθήνα, τηλ.: 210 - 72 18 421

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων τους.

Διανέμεται δωρεάν

Gold Eurobank MasterCard

Μία ανεκτίμητη συλλογή ολοκληρώνεται!

Τρεις κάρτες MasterCard, μία επιλογή: Eurobank

 210-95 55 555

